

ਨਵੰਬਰ ਦਿਸੰਬਰ ੪।

(ਵੇਦਨ)

ਹੁਣ ਮੈਂ
 ਤੁਹਾਨੂੰ
 ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਖੇਡ
 ਤੋਹਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ !
 ਹੁਣ ਜੋ
 ਜੜ੍ਹ - ਚੁਟੀਆਂ
 ਮੈਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ
 ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ !
 ਹੁਣ ਮੈਂ
 ਮੱਠੀ ਦੀ
 ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਾ
 ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦਾ !
 ਹੁਣ
 ਸੁਖਦੇ ਦਾ
 ਸਾਥ ਵੀ
 ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ !
 ਹੁਣ,
 ਕੀਛੇ ਪਹਾੜ 'ਤੇ
 ਪ੍ਰਾਠਮਕਾ ਲਈ
 ਮੇਰੇ ਨਾਚ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ !
 ਹੁਣ ਵੋਲੀ ਚਿਰਨ
 ਮੇਰੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ
 ਦਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ !

- ਚੀਟ ਡੈਨ ਜਾਰਜ

"ONE-STOP" GROCERY CENTRE

Victoria Food Centre

FIGURE ON SAVINGS

WHEN YOU FOOD SHOP HERE

FRESH

*Vegetables from Fiji
Every Week*

**SPECIAL SHIPMENT
JUST ARRIVED**

**LARGE VARIETY OF
RECORDS & 8-TRACKS**

SPECIAL OFFER:

**ALL SIZES
HEAVY-
BOTTOM
PATILAS**

ਹਰ ਸਾਈਜ਼ ਦੇ ਭਾਰੇ ਥੋਲੇ
ਵਾਲੇ ਪਤੀਲੇ ਦੀ ਸੇਠ

**CLEANLINESS
LOWEST PRICES — PURE & FRESH
QUALITY GROCERY ITEMS**

**5380 VICTORIA DRIVE [AT 38TH]
VANCOUVER
PH: 325-2933**

LITERARY & CULTURAL
BIMONTHLY OF PANJABI

THE WATNO DŪR

P.O.Box 67681 Stn. 'O'
Vancouver, B.C. V5W 3V2

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮਾਹਿਤਕ ਤੇ
ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵੈ ਮਾਸਕ - ਪੱਤਰ

ਵਤਨ ਦੂਰ

P.O.Box 67681 Stn. 'O'
Vancouver, B.C. V5W 3V2

<p>2nd Class Mail Reg. No. 3233 Canada-U.S.A. \$6.00 ANNUAL SUBSCRIPTION: Other SEA \$6.00 Countries AIR \$9.00</p>	<p>VOL. 9 NO. 89 NOV./DEC. 81</p>	<p>All officeholders and members of WATNO DUR PUBLICATIONS (Reg'd.) past and present have been and are honorary associates of WATNO DUR.</p>
---	---------------------------------------	--

EDITOR:
Sadhu, 437-9014

ASSISTANT EDITOR:
Sukhwant Hundal, 321-9221

CIRCULATION EDITORS
Amarjit Chahal, 581-0406
Inderjit Rode, 430-1538

ADVERTISING AND
MANAGING EDITOR:
Paul Binning, 879-3339

ADVISER:
Ajmer Rodey, 438-7793
Surinder Dhanjal, (403)-539-9614

WATNO DUR REPRESENTATIVES:
Ragbir Mand, 325-9564 Vancouver
Iqbal Ramuwalia,
Gill Avtar, Sherwood Park, Alta. (464-3851)
Dave Jatana, Prince Rupert 627-7209
Harnek Mann, Pr. George (564-6245)
J. S. Aulakh, Mission (826-4888)
Avtar Rodey, Quesnel (992-7578)
Tej Sandhu, Quesnel (992-6775)
Satwant Deepak, Edmonton 484-6423
Kashmira Singh Chaman, Calgary
(248-2841)
Jagdev S. Jatana, Fort Nelson (774-6308)

Surinder Kailav
9-D, Sarabha Nagar
Ludhiana 141001
Punjab, India
Jasbir Bath
19 Summertrees Ave. L4920D
Greasby Merseyside
Liverpool, England

ਵਤਨ ਦੂਰ ਵਿਚ ਛੱਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਵਤਨ ਦੂਰ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼ਿਕਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੰਚ ਵਿੱਚ :

ਕਵਿਤਾ : ਸੁਰਜੀਤ ਬਰਾੜ, ਹਰਜੀਤ ਚੌਧਰੀਆ, ਹਰਜੀਤ
ਕੌਸਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਜਗਰਾਊ, ਕੁਲਵੀਰ ਚੌਧਰੀ,
ਦੀਵੰਦਰ ਕੌਰ ਚੌਧਰੀ

ਕਹਾਣੀ : ਸੁਖਵੰਤ ਚੌਧਰੀ

ਲੇਖ : ਸੁਖਵੰਦਰ

ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਚਾਰੇ : ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸੁਖਵੰਦਰ

ਗੀਤਕਾ : ਇਲਮ ਗੀਤਕਾ, ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ,
ਸੁਖਵੰਤ ਦੀਪਕ

ਰਿਪੋਰਟ : ਸੁਖਵੰਤ ਚੌਧਰੀ, ਸੁਖਵੰਦਰ

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ : ਪ੍ਰਤਾ ਚੌਧਰੀ

ਸੰਦੇਸ਼ : ਨਰਿੰਦਰ ਦਿੱਤੋਪ ਬੀ. ਸੀ. ਸੰਘਾਤ
ਸਮਾਜੀ

ਸਥਾਈ ਕਾਲਮ : ਦੂਰੋਂ ਨੇਜ਼ਿਕ

ਸਰਵਰਕ :

ਚਿੱਤਰ : ਗੋਵਿੰਦ, ਚੌਧਰੀ ਵਿੰਡੀਅਨ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪੰਡੀ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ
ਵਿੱਚ ਸੁਰਜ, ਚੰਦਰਮਾਂ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਦਾ ਰਚਨਾਤਮਕ
ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕਾਰਲਸ ਬੀ. ਗੁਰੂਦਿਲ ਦਵਾਰਾ ਪੰਨਵਾਰ
ਸਾਹਿਤ।

ਕਵਿਤਾ : ਡੀਏ ਡੈਨ ਜਾਗਨ ਦੀ ਪੁਸਤਕ MY HEART
SOARS ਵਿੱਚੋਂ। ਅਨੁਵਾਦਕ ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ।
ਡੀਏ ਡੈਨ ਜਾਗਨ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ 81 ਸਾਲ ਦੀ
ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਤਨ ਦੂਰ
ਕੁਝ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼
ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂਡੀਟੋਰੀਅਲ

ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਗਲਬਾਤ ਪਿਛੇ ਚਲ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜਨਵਰੀ - ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੇ ਵੀ.ਸੀ. ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਲੰਗਰਾ ਹੋ ਇਹ ਗੱਲ ਇਥੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਸਥਾ ਖਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਖੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇਹ 'ਇੰਸਤ' ਦਾ ਸਦਾਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ '80 ਸੀ' ਦੇ ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੀ ਖੀਮਾਰ ਜਗੀਰ ਸੋਚ ਦੇ ਪਾਠਕੀ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ 'ਇੰਸਤ' ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਟੀਫਨ ਗਿੱਲ ਜਿਹੜਾ ਗਿੱਲ ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ, ਨੂੰ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਝਿਆ ਹੈ। ਸਟੀਫਨ ਗਿੱਲ ਆਪਣਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਧੇ ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਾਇਰ ਇੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਪੌਰਟ੍ਰੇਸ-ਨਲ ਵਿਸ਼ਮ ਦੇ ਬੋਲੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਆਮ ਦਸ਼ੋਂ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਦਸ਼ੋਂ ਵੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਹੈ ਤੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਇਥੇ ਹਨ। ਵੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਇਰ ਰਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਲੇਖਕ ਇਸ ਤਮਾਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਲਬਰਟਾ ਤੇ ਮੈਂਡੀਟੋਰੀਓ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਮੇਲਨ ਬਾਰੇ ਇਕਬਾਲ ਤੇ ਸੁਖਿੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਹੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਦੁਹਰਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਚੱਕਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਮਥੋਲ-ਚਾਲੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਕਰਕੱਠੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣੀ ਸਾਹਿਤ ਹਨ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਮਨ-ਪਰਚਾਵਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਮਥੋ-ਲ ਨੂੰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰਵੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਗੇ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਤੇ ਅਜਰੋਰ ਤੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਬਾਰੇ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਇਰ ਹੁਣ ਜੂਨ 1982 ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਦੇਖਾਰਾ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਜਾਣੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਮਾਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧੇ ਖਾਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੇਖਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ।

ਜਾਪੁ

ਸਥਾਈ ਕਾਲਮ

ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਸਿਖਾਸਤ

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਵਰਤ ਹਰ ਖਾਸੇ ਵਿੱਠੀਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਦਾ ਮੀਡੀਆ, ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰੇਡੀਉ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਸੱਚ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸਿਖਾਸਤ ਮਤਾਬਕ ਉਹਨਾਂ ਘਟ-ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਰੋਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਨਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਡਰੀਵ ਨਾਲ ਖਬਰਾਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਕੈਨੇਡਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੀਡੀਏ ਬਾਰੇ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਵਰਤ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਦਸ਼ੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿਖਾਸਤ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸਿਖਾਸਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅੱਲ ਸੁਝਾਈ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਡੇਢੇਰਾ ਪਿੱਠੇ ਹਨ ਕਿ ਖੱਡਮ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਬਿਲਕੁਲ ਦਿਸਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ਮ ਦੀ ਕੋਈ ਆਡੀਓਲੋਜੀ ਨਹੀਂ ਹਰ ਕੋਈ ਦਿਸਾਰੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਨ ਮਨਜ਼ੀ ਦਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਨੂੰ ਦਸ਼ੇ ਹਨ ਕਿ ਆਡੀਓਲੋਜੀ ਨਾਂ ਦੀ ਸੈਅ ਸਿਰਫ ਸਮਾਜਦਾਰੀ ਤੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸਿੱਧੇ ਕੰਮਉੱਠਿਸਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਡੇਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਥਾਈ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੁਤਰ ਪਿਛੇ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉਪਰ ਦਿਸਾਰੀ ਹਰ ਤਸਵੀਰ ਪਿਛੇ, ਰੇਡੀਉ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਹਰ ਖੋਲ-ਪਿਛੇ ਸਿਖਾਸਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਡੀਓਲੋਜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਰ ਵਰਤ ਉਹਨਾਂ ਨਿਜਾਮ ਦੀ ਸਿਖਾਸਤ ਸਾਰੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡੇਸੀ-ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆ ਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਰਖੀਆਂ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ਮਾਨ ਸਾਹਿਤੀਆਂ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੁ ਤੋਂ ਪੌਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੀਡੀਏ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਪੌਲੈਂਡ ਖਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਂ ਹੋਏ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਖਬਰਾਂ ਦੀ ਪੌਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਖਾਸੇ ਸੈਂਟਰਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੁਲਕ ਅੰਨ ਸੈਲਵਾਡੋਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦੂਰੇ ਤੋਂ ਕੋਰਾਂ ਤੇ ਇਨਕਲ-ਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦਲਿਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਤੋਜ਼ ਹੀ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਂ-ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਕਈ ਕਈ ਅੰਨ-ਸੈਲਵਾਡੋਰ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜੇਹੇ ਉਹਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੋਏ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਕਿਰਪੇਟਰਸ਼ਿਪ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸੰਗੀਨ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕੀ ਪੂਰੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਖਬਰਾਂ ਦੀ ਰੋਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿਖਾਸਤ ਨਹੀਂ?

ਮੈਲ ਸੈਲਵਾਡੋਰ

ਮੈਲ ਸੈਲਵਾਡੋਰ ਵਿੱਚ ਕੋਰ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ 'ਚੋਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰ' ਦੀ ਡਿਵੈਟੇਰਸਿਓ ਤੋਂ ਪਿਛਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਉਤਪਾਦ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਲੜਾਈ ਜੋਰਾਂ ਤੇ ਜਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਰੀ-ਲਿਆਂ ਨੇ ਵਿੱਲੇ ਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੇ ਅਜੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਲ ਸੈਲਵਾਡੋਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ-ਲੜਾਈ ਵਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਸੰਵਰਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ 1932 ਵਿੱਚ ਇਸ ਡੇਟੇ ਜਿਠੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਫਾਰਬੰਦੇ ਮਾਰਤੀ ਇਸ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹੀਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਿਲਟਰੀ ਡਿਵੈਟੇਰ ਮਾਰਤੀ-ਨੇਜ਼ ਨੇ 310 ਹਜ਼ਾਰ (30,000) ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਕਾਸ਼ਮ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਹ ਡੇਰ ਸੈਲਵਾਡੋਰ ਦੇ ਕੋਰ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ 'ਚ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸ਼ਾਰੇ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਫੌਜ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਰੋਕਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਾਸ਼ਮ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਤੱਕ ਚਲਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਅਮਰੀਕਾ ਅਜੇ ਤੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਜਿਹਨੇ ਸੰਵਰਨ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਸਟੇਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਉਹ ਠਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸੈਲਵਾਡੋਰ ਵੀ ਠਰ ਰਾਗਿਆ ਦੇ ਹੀ ਰਾਹ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸ਼ਾਰੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਖਾਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਕਰੀ ਕਿਠੋ, ਕਰੀ ਨੁਕਰਾਗਿਆ ਤੇ ਕਰੀ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਇਹ ਇ-ਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੈਲਵਾਡੋਰ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਦੂਜੇ ਖਾਸੇ ਇਸ ਚਹਾਨੇ ਦੀ ਆ-ਕ ਵਿੱਚ ਆਪ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਕੋਸ਼ਿਸ ਅਜ਼ੀਬ ਤਰੀਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਉਹ ਇਥੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਮੈਲਾਨ ਕਰ-ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇੱਕ ਵਾਰਿਆ ਦੀ ਤੀਖੋਰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਇੱਕ ਪਰਚੇ 'NACLA-REPORT ON THE AMERICAS' ਦੇ ਜ਼ਲਾਈ-ਅਗਸਤ 1980 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਅੱਖੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਆਨ ਸੁਤ-ਓਰ ਸਰਕਾਰੀ ਚੀਫਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਪਿੱਛੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ਕੁਝ ਚਲੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਆਪ ਪੂਰਵ ਕਰੋ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਚੜੀ ਪੈਂਡੇਨਗੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਗੁਤ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ਕੁਝ ਚਲੇ। ਦੂਜੀ ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦਮੀ ਵਾਪਿਸ ਆਏ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸੇ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਸਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਚਾਲ ਚਾਲੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰੀ ਵੀ ਸਹਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀਆਂ। ਮੈਲ ਸੈਲਵਾਡੋਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅ-ਨਗਿਣਤ ਤਸ਼ਹੱਦ ਸਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਠੁਕੇ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਦਿਨ ਛੱਤੀ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੰਜਲ ਪਾ ਲੈਣਗੇ।

ਸਾਧੂ

ਨਸਲੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਪਾਲਿਸੀ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਜੈਰ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾ ਕੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਵਿਰੋਧ ਆਪਣਾ ਨਸਲੀ ਵਰਤਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਾਗ ਕੀਤੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖ, ਵੀਜੇ ਬਿਨਾਂ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਕ ਲਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਜੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਖੁਸ਼ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਚੀਫਿਆਂ ਚਾਰੇ ਖੂਹੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਠਕਾਣਾ ਚੀਫਾ ਇਸ ਕਲੰਨ ਦੀ ਗ-ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਖੂਹੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੋਏ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਡਿ-ਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਕਮੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਖੂਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕੌਮ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਖੂ-ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕੌਮ ਉੱਪਰ ਅਜਿਹੀ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇੱਕ ਖਾਸੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਤਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਵਿਜ਼ਟਰਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ-ਫਿਊਜ਼ੀ ਸਟੇਟਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਗਲੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆ ਹਨ, ਨਾਲ ਚੜਾ ਚੜਾ ਸਲੂਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਖਾਸੇ ਪੋਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ-ਸੌਰ ਜਿਹਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਪੋਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੀਫਿਊਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਲਕਾਕਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰੇਡੀਉ ਅਤੇ ਟੀ. ਵੀ ਉੱਪਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਇਹ ਪੋਲੈਂਡ ਦੀ ਸਮਾਜ ਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਚਿਰ ਵਿਰੋਧ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਉੱਪਰ ਵੀਜੇ ਦੀ ਰੋਕ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਆਟਵਾ, ਟਰਾਂਟੋ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਖ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ-ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਤੱਕ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਲੰਨ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਘੋਲ ਲੜਕੇ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਸਾਨੂੰ ਘੋਲ ਲੜਕਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਖ਼ਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਇਸ ਰੋਕ ਵਿਰੋਧ ਲੜਕਾ ਆਂਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸੁਖਵੰਤ ਹਿੰਦਲ

ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ

ਸ਼ਰਜੀਤ ਬਰਾੜ

ਜਿਹੀ ਵੇਸਰਮ ਤੋਂ
 ਪਿੱਠਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ
 ਤੇ ਵਹਿਜੀ ਸੀਟੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ।
 ਮੇਰਾਂ ਦੀ ਪੈਲ ਛਲਾਵਾ ਤੂੰ
 ਨੀਲੀ ਬਰਮਾਸੀ ਤੂੰ - ਹੁੰਦੀ ਰੋਗੀ ।
 ਚਿੱਟੇ ਚਮਕੇ - ਤੂੰ ਜੱਖਾਂ ਮੀਟੀ
 ਫੁੱਧਲ ਕਿਲਰੇ ਵੈਰੇ ਹਨ ।
 ਹੱਥਾਂ ਵੇਰੀ ਤੂੰ : ਇਹ ਸਟੈਂਟ ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਮਦਾਰੀ
 ਫੁੱਫਾਂ-ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ।
 ਕਾਂ ਤੇ ਗੁਟਾਰਾਂ ਵੇਸ਼-ਵਰੂਧ
 ਤੇ ਕੋਕਾਫ ਦੀ ਖਾਨਸਾ ਰੱਖਦੀਆਂ
 ਅਥਾਈਆਂ ਦੇ ਬੈਟ ਨੋਰਦੀਆਂ ਗੱਠਣਗੀਆਂ ।
 ਥਾਸਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਤੂੰ ਇਨ-ਦੀਵੀ ਡਾਕ
 ਇਹ ਸਿੱਧੇਤ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਰੋਗਾ-
 ਤੇ ਉੱਛੁ ਰਾਤਾਂ ਤੇ ਕਾਬਜ ਰਹਿਣਗੇ ।
 ਇਸ ਅੰਧਿਰ ਨਗਰੀ ਤੂੰ
 ਚੁੱਪਣ ਮਹਾਂਗਣੀ ਦਾ ਰਾਜ ਤੂੰ
 ਖੂਹਾਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਅਵਨਤੀ ਨੂੰ
 ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੀ ਤੂੰ
 ਗੋਲ ਵਰੂਤਾਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਖੰਭ ਪੁਟੇ
 ਪਿੱਠੇ ਵੈਰ ਕਰਨ, ਇਹ ਖਾਣਾ
 ਇਸਦੀ ਇਤਰਤ ਤੂੰ ।
 ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪਾਇੰਦਿਆਂ !
 ਤੁਹਾਡੀ ਗਹਿਰੀ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਬੁਝਦਹਿਮੀ ਤੂੰ
 ਕੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ
 ਮਿੱਠੀ ਵਿਰਤ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਪੈਂਦੇ ਗੱਠਣਗੇ
 ਵਿਓਂ ਨਹੀਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੱਚ ਦੇ ਤੋੜ ਵਣ ਕੇ
 ਚੁੱਪਣ ਗਣੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਿੱਲ੍ਹੇ -
 ਤੁਹਾਡੀ ਸੁੱਚੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਗਲ ਦਿੱਚ
 ਗਿੱਠ ਗਿੱਠ ਲੀਰਾਂ ਲਮਕਦੀਆਂ ਹਨ ।
 ਅਕਸਰ ਵਿਓਂ ? -
 ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪਾਇੰਦਿਆਂ !
 ਹਿੰਮਤੀ ਅਸਤਰ ਚੁੱਠੇ
 ਤੇ ਦਾਨਵਾਂ ਦੇ ਦਿੱਖੀ ਖੁੱਠੇ
 ਕੁਸ਼ਮਾਨੀ ਸੁਝੇ ਸੁਝਿਨ 'ਚ ਭਰੇ
 ਉੱਠੋ ! ਹਿੰਮਤ ਕਰੋ
 ਚੁੱਠੇ ਰੋਣੇ ! ਸੱਗਰਾਦੀ ਦੀ ਚਿਣਗ ਥਾਲੇ
 ਨੇੜੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੀ
 ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਨਦ ਕਣ -
 ਤੁਸੀਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਹੋ
 ਵਰੂਤਾਂ ਦਾ 'ਕੋਰ ਜਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉੱਠ ਗਿਆ ਸੀ
 ਤੇ ਜਿਕਾਰੀ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ
 ਕੋਲੇ ਕੋਲੇ ਆਪਣਾ ਘਾਣ ਨਾ ਕਰਾਓ
 ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪਾਇੰਦਿਆਂ !
 ਸਫਰ ਪੁਰਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ
 ਸੁੱਚ ਹੱਥਾਂ ਚੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮੋਰ-ਤੋਰ ਮਕਾਓ
 ਖੰਭਮ - ਉੱਤਰ - ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਫੇਲ ਜਾਓ
 'ਗੋਲੇ' ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਵਾਸ ਅਧੀਨ
 ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੂੰ -
 ਤੁਹਾਡੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਗੜਿਆ
 ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੂੰ -
 ਮੁਠਾਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖਮਈ ਵਿਰਨਾਂ
 ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ
 ਤੇ ਇਹ ਸੁੱਚ - ਇਸਦੇ ਸਾਧਨ
 ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹਨ - ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ,
 ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼
 ਇਹ ਹੋਰ ਚੁੱਪਣ ਗਣੀ ਦਾ ਵਿਓਂ ?
 ਸੁੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਮਥਾਨ ਤੂੰ
 ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਈ ਨਾਂ ਵਹਿਣ ਦਿਓ
 ਸਮਾਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਤੂੰ
 ਕਿ ਤੋੜੇ - ਮੋਰ - ਦਿੱਲ੍ਹਾਂ - ਚਮਕੇ - ਥਾਸ
 ਕਾਂ - ਗੁਟਾਰਾਂ - ਤੇ ਚੁੱਪਣ ਮਹਾਂਗਣੀ
 ਤੇ ਹਿੰਮਾਥ ਮੀਠੇ . . . . . ਸਮਾਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਤੂੰ ।

ਕੱਚੇ ਚੁੰਏ ਕਾਹੜੇ ਜਾਰੇ ਤੋੜੇ ?

ਰਣਜੀਤ ਚੌਧਰੀਆ

ਕੀਮੇ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਕੱਚੇ ਚੁੰਏ ਜਾਰੇ ਤੋੜੇ
 ਵੁਟਦਿਆਂ ਸਿੱਖਣ ਨੀਰ, ਪੈਣ ਵਿੱਛੋਕੇ
 ਕੋੜੇ - ਕੁਸੋਕੇ ਮਾਂ - ਮਠਾਰੇ ਕੱਚੀ ਉਮਰੇ ਵੁੱਟ
 ਕੇ ਵਿਰਕਾਂ ਨੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ।

ਕੱਚੇ ਟਕਾਂ ਦੇ ਵਣਜ ਚੁੰਏ
 ਕਿੰਨਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਚੁੰਏ ?
 ਕਿੰਨਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਚੁੰਏ ?
 ਕੋਠੇ ਕਿੰਨਾਂ ਦੇ ਤੱਕਾਂ ਦੇ ਤੋੜੇ ?
 ਕੀਹਦੇ ਪੱਥਰੇ ਚਾਰੀ 'ਚ ?

ਚੁੰਏ - ਜਾਗੀਰੇ ਕੜੇ ਹਕਾਰੇ
 ਵੇਹਰੇ ਵੈਠੇ ਲੱਖੇ - ਸਰਦਾਰੇ
 ਜਿਹੜੇ ਇੰਨਾਂ ਸੰਗ ਪੁੱਛੇ
 ਉਹ ਬਣ ਕਰੇਲੇ ਨਿੱਕੇ ਚੁੰਏ ।

ਅਸਾਹ ਵਧ ਪੰਡਾਕਾਂ ਹੇਠਾਂ
 ਚੁੰਏ ਪੁੱਛੇ ਦੀਆਂ ਪੈਦਵ ਰਾਸਾਂ
 ਖੂਹਾਤੀ ਸੀਲ ਕਨਾਤਾ ਉਹਲੇ
 ਅਸਲੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਲੱਗਣ ਨਮਾਇਸ਼ਾਂ ।

ਪਾਹੁਆਂ ਨੇ ਅੱਖ ਬਚਾਅ ਕੇ
 ਚਿੱਠੀ ਦਾਲ ਚੁੰਏ ਚਾਣਾ ਹੋਇਆ
 ਤਾਂ ਸੁਖਸੁਟ ਹੋਇਆ
 ਕਿਹਨਾ ਕਿਹਨੀ ਦਾ ਬਣ ਕੇ ਖੜੋਇਆ ?
 ਕਿਹਨਾ ਕਿਹਨੀ ਦਾ ਬਣ ਕੇ ਮੋਇਆ ?
 ਕੋਠੇ ਕਿੰਨਾਂ ਤੋਂ
 ਸੰਗਰਾਮੀਂ ਵਲ ਦੀਆਂ ਲੋਠ ਪੁਰਨਾਵਾਂ
 ਕੋਠੇ ਕਿੰਨਾਂ ਲਈ
 ਕਰਨ ਟਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੁਝ ਕਾਮਨਾਵਾਂ !!

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ

ਰਣਜੀਤ ਕੌਮਲ

ਤੇਰੀ ਇੰਨੇ ਵੇ ਰਖੀ ਦਾ ਅਕਸਰ
 ਖੁਦਕਸੀ ਦੇ ਸੁਚੇਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣਾ ਤੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ।
 ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਾਰਥਲ 'ਚ
 ਤਕੁਟਦਾ ਇੰਨੇ ਅੱਖਰ,
 ਹਰ ਵਾਰ ਆਤਮ ਘਾਤ ਕਰ ਕੇਂਦਾ ਤੂੰ ।
 ਤੇਰੇ ਹੱਠ 'ਚੋਂ ਕਿਰਿਆ ਪਿਆਰ ਅੱਖਰ,
 ਹੁਣ ਅਰਥ ਹੀਣ ਜਿਹਾ ਕੰਗਦਾ ਤੂੰ
 ਤੇਰੇ ਹੱਠ ਦੀ ਲਾਈ ।
 ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੇ ਕੁਠਿਆ ।
 ਸੰਧਰਾਂ ਦਾ ਕਹੂ ਕੰਗਦਾ ।
 ਇੰਨੇ ਅੱਖਰ,
 ਅੱਖਰ ਸੰਗ ਮਿਲ,
 ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਾਠਲ - ਲੈ ਤੁਰਦਾ ।
 ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਖੰਭ 'ਚ,
 ਤੇਰੀ ਕੇ ਰੁੱਖੀ,
 ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਇੰਨੇ ਭਰਮ ਨੂੰ,
 ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਤੂੰ ।
 ਹਰ ਸੋਚ ਮੈਂ ਤੂੰ,
 ਤੇਰੇ ਪੂਰੀ ਅਰਥਹੀਣ ਤੇ ਨਿਰਵਾਰ ਤਾਸਦੀ ਤੂੰ ।
 ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ
 ਕਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਕਾਠਲ
 ਤੇਰੀ ਕੇ-ਰੁੱਖੀ ਦੇ ਖੁਠਾਣੇ ਨੂੰ,
 ਖੁਦਕਸੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ
 ਆਪਣੇ 'ਚ ਸਮੇਟ
 ਨੰਗੀ ਸੁਝ ਕੇ
 ਉਗਲੀ ਨਾ ਤੁਰ ਪਵੇਗਾ ।

ਭਾਵੇਂ ਖੁੱਬਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਜੇ ਮਿਟੀ ਨਾਂ ਚੁੰਦ ਓ ਯਾਰ।
 ਫੇਰ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਗਿਰਾਨਾਂ ਦੇ ਜੰਤ ਖੁੰਡ ਓ ਯਾਰ।
 ਜੇ ਕਰ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਨਿਤਾਉਣੈ ਖਿਹੜਾ ਛੱਡ ਦੇ ਤੇ ਫਿੱਡੀ ਦਾ।
 ਇਸ਼ਕ 'ਚ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਨਚਣਾ ਪੈਂਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਯਾਰ ਕੇ ਘੁੰਡੇ ਓ ਯਾਰ।
 ਆ ਉਹਨਾਂ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਲਈਏ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰ ਅਸੀਂ।
 ਜਿਹੜੇ ਰੁਖਾਂ ਤਾਂਈ ਕਰ ਗਈ ਕੁੱਝੀ ਕੁੱਝੀ - ਮਰੁੰਡ ਓ ਯਾਰ।
 ਸੁਰੇ ਕੁੱਝੇ ਫੁੱਲ ਅਸਾਡੇ ਖੁਰਬਾਣਣ ਨਾਂ ਅੱਧ ਖਿੜੇ।
 ਕਾਫ਼ ਓਲਾ ਕਿਹਨਾਂ ਦੇ ਉਸਲੇ ਨੇਰੇ ਤਾਂਈ ਫੁੰਡ ਓ ਯਾਰ।
 ਹਰ ਪਰਥਤ ਦਾ ਚੀਰ ਕੇ ਸੀਨਾਂ ਅੱਗੇ ਕਦਮ ਵਧਾਉਣਾ ਜਾ।
 ਤੂੰ ਜਿੱਤ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੈਂ - ਰੰਗਲੇ ਸੁਖਨੇ ਕੀਦ ਓ ਯਾਰ।
 ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਡਿੱਘਾਜ਼ ਰਹੇ ਜੇ ਪੀ ਕੇ ਮਦ ਕੰਗਰੂਰੀ ਦੀ।
 ਏਕੇ ਦੀ ਤਿਰਸੁਲ ਚੁਣ ਕੇ ਵਿੰਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁੰਡ ਓ ਯਾਰ।
 ਮਾਸੂਆਂ ਦੇ ਤੌੜੇ ਤੌੜੇ ਟਿਰੂ ਕਲਵੰਤ ਵੰਗਾਰ ਰਹੇ।
 ਦਰੁ ਸਮਜ਼ੀਰ ਕਰਮ ਦੀ ਹਥ ਵਿੱਚੋਂ ਨੈਣਾ ਨੂੰ ਨਾਂ ਚੁੰਦ ਓ ਯਾਰ।

ਗਜ਼ਲ

ਕਲਬੀਰ ਪੱਤਾ

ਕੋਈ ਕਰੇ ਇਹ ਹੈਂ ਤਕਵੀਰ ਦੀ ਗੱਲ।
 ਕਿਸੇ ਅਖਿਆ ਸੱਤੇ ਤਕਵੀਰ ਦੀ ਗੱਲ।
 ਜੇ ਤੀ ਹੈ, ਨਾਂ ਅਸਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਖਾਉ।
 ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਾਮ ਅਖੀਰ ਦੀ ਗੱਲ।
 ਤੂੰ ਜੇ ਹੱਸਕੇ - ਖੈਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ।
 ਸਾਡਾ ਲੰਘ ਗਈ ਕਾਲਜਾਂ ਚੀਰਦੀ ਗੱਲ।
 ਸਾਡਾ ਰੱਖ ਲੈ ਕੋਹੜੀਏ ਮਾਣ ਇੱਕ ਦਿਨ।
 ਅਖਿਆ ਕੀ ਹੈ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਗੱਲ।
 ਕਿੱਸਾ ਹੀਰ ਦਾ ਸੁਨਣ ਸੁਣੀਏ ਸਾਰੇ।
 ਕੋਈ ਸੁਣੇ ਨਾਂ ਵਾਰਸਾ ਹੀਰ ਦੀ ਗੱਲ।
 ਜਲਸਾ ਸੁੱਕਿਆ ਅਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਲੇ।
 ਨਸੇਬੰਦੀ ਸੀ ਇਕ ਤਕਵੀਰ ਦੀ ਗੱਲ।
 ਗੱਲ ਅੱਖ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਤੇ ਅੰਤ ਚੁਣ ਗਈ।
 ਤੇਰੇ ਤੀਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਨੀਰ ਦੀ ਗੱਲ।
 ਰਲਕੇ ਬਹਿਣਗੇ ਜੇਦੋਂ ਵੀ ਆਰ ਸਾਰੇ।
 ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕਲਬੀਰ ਦੀ ਗੱਲ।

ਨਜ਼ਮ

ਦਵਿੰਦਰ ਕੋਰ ਕੇਕੁ

ਬੇਸ਼ਕ ਤਹਿਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਵੰਦ ਕੈਠੀ ਰਹੀ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ।
 ਪਰ ਤੇ ਬਕੀ ਮਹਿੰਗੀ, ਸਰਦਾਰ ਜਿਹੀ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਜਿਹੀ।
 ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ।
 ਕੋਠ ਛੱਟਦੀ ਏ, ਤੇ ਕੁੱਝ ਨਿਤਾਰਦੀ ਏ।
 ਲਗਦਾ ਏ ਰੋਲੀ ਜਿਹੀ ਟੁਰਨ ਲੱਗੀ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ।
 ਬੇਸ਼ਕ - ਇਕ ਹਰ ਵਕਤ ਤਿਜ਼ਕ ਤਿਜ਼ਕ, ਚੁਰਿਆ ਹੈ।
 ਬੇਸ਼ਕ - ਆਪਾ ਹੀ ਸਾਝੀ ਦੀ ਚਾਦਰ ਤੇ।
 ਸਾਖਣ ਕੁਝ ਘੁਲਿਆ ਹੈ।
 ਪਰ ਹੁਣ ਤੋਰ ਤਾਂ ਸੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਟੁੱਟਦੇ ਰਹੇ।
 ਸਦਾ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਕ ਹੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਰੁਸਦੇ ਰਹੇ।
 ਸਾਇਦ ਲਗਦਾ ਹੈ - ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੁਖਮ ਕਰੀ ਹੈ।
 ਜਿਉਂ ਮੇਰੀਆਂ ਜੋਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਧੇ 'ਚ ਕੋਈ ਜੰਮੀ।
 ਅੱਥਰਕ ਉੜੀ ਹੈ।
 ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਸਦਾ ਭੁੱਜੀ ਰਹਿਣੀ ਕਥਾਥ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ।
 ਪਰ ਹੁਣ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਉਂ ਉੱਡੀ ਰਕਾਥ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ।

ਕੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ

ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਪਕੌੜੇ ਤਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਤਾਜ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੇਗੀ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਯੱਕੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦੁੱਕੀਆਂ ਜਿੱਤ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਡਾਲਰ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ, ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਤੀਜੇ ਵਲ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੇ ਹਾਰਦਾ ਉਹ ਪੰਗ ਇਕੋ ਸਾਹ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਜੇ ਜਿਤਦਾ ਉਹ ਘੁਟੋਘੁਟੀ ਪੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਲੈਂਦਾ।

"ਮਿੰਦਰ ਆਹ ਪਕੌੜੇ ਲਿਆਈ" ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ। ਉਹ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਭਰ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਗਈ। ਪਤੀ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਈ।

"ਕੁਲਦੀਪ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ" ਉਸ ਇਕ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਠੀਕ ਹੈ। ਮਜ਼ੇ 'ਚ ਹੈ ਘਰ" ਉਸ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ।

ਉਸ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਮਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੋਣਗੀਆਂ-ਘਰ। ਉਹ ਮੁੜ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਪਕੌੜੇ ਉਹ ਤਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਬਜ਼ੀ ਕੱਟਣ ਲੱਗੀ। ਸਬਜ਼ੀ ਕੱਟਦੀ ਕੱਟਦੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਉਹ ਖੀਤੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਗੀ।

ਉਹ ਤੇਰਵੀਂ ਵਿਚ ਸੀ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਅਤੇ ਸੋਚਾਂ ਨੇ ਪੁੰਗਰਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਸੋਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ ਸੂਰਤ ਉਭਰਨ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਸੂਰਤ ਉਸਨੂੰ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਪਿੱਛੇ ਲਾਵਾਂ ਲੈਂਦੀ ਵੇਖਦੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ। ਇਕ ਸਜੇ ਹੋਏ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਉਹ ਉਸ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀ! ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸੂਰਤ ਉਸਦੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਉਸ ਤੇ ਇਕ ਸੰਗਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸੁੱਟ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦੀ। ਸੂਰਤ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ। ਉਸਦੀ ਠੰਡੀ ਫੜ ਮੂੰਹ ਆਪਣੇ ਵਲ ਘੁਮਾਉਂਦੀ। ਉਸਦੇ ਹੱਠ ਉਸਦੇ ਹੱਠਾਂ ਵਲ ਵਧਦੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਸੋਚ ਉਹ ਸਰਮਾ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚ ਸਕੀ।

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਲਈ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਦੱਸ ਪੈਣ ਲੱਗੀ। ਜਦੋਂ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਆਉਂਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮੋਰਦੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੰਡਾ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ। ਕੋਈ ਹੱਸਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹਰਲੇ ਦੋਂ ਦੰਦ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਾ ਲਗਦੇ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਉਸਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਉਂਦੀ। ਮੁੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਬਾਪੂ ਉਸਨੂੰ ਮੁੰਡੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਭੂਆ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਦੱਸ ਪਈ। ਮੁੰਡਾ ਬੀ. ਏ. ਕਰ ਕਰਨੇ ਚਲੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇਸ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਆਏ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਚਮੜੇ ਦੀ ਕਾਲੀ ਜੈਕਟ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਪਿੰਟ ਵਿਚ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਲਪੀ ਸੂਰਤ ਵਰਗਾ ਲੱਗਾ। ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਫਿਕਰਾ ਬੋਲਦਾ ਮੁੰਡਾ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਾ। ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਅੱਖਾਂ ਗੱਡੀ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾਣਾ ਉਸਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਣ ਹੀ ਤਾਂ ਆਇਆ, ਉਸ ਇਸ ਵਲ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਪੂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸ

8 ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸਬਜ਼ੀ ਕੱਟ ਉਸ ਪਤੀਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਫੀਮ ਮੰਗਾ ਲਈ ਸੀ। ਹੱਥ ਹੁੱਥ ਤਾਂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਫੇਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਆ ਕੇ ਦੋ ਚਾਰ ਪੈਗ ਲਾਏ। ਨਲਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਫੀਮ ਅੰਦਰ ਕਰ ਲਈ। ਜਾ ਵੜਿਆ ਅੰਦਰ। ਇਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੋ ਚਾਰ ਜੁਆਕੜੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਸੀ। ਇਕ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ ਬਾਹਰ। ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡਾ ਮਾਰ ਮੈਂ ਲਗ ਪਿਆ ਇਹਦੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹੁਣ। ਨਹੀਂ ਜੀ, ਨਹੀਂ ਜੀ, ਕਰੋ। ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੀ। ਮਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਸਾਲੀਏ ਤੈਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਆ। ਬੱਸ ਫੇਰ ਹੋ ਗਏ ਸ਼ੁਰੂ! ਇਹ ਸੁਣ ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਮਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਾ ਦੱਕਣ ਲਈ ਕੁੱਝ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਗੱਲ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ 'ਨੰਗੀ ਫਿਲਮ' ਵੇਖ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਇਕ ਨੇ ਪੈਗ ਪਾਇਆ, ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸੌਡੇ ਦੀ ਬੋਤਲ ਚੁੱਕੀ। ਪਰ ਬੋਤਲ ਖਾਲੀ ਸੀ।

"ਯਾਰ ਸੌਡਾ ਹੋਰ ਹੈਗਾ" ਉਸ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। "ਸੌਡਾ ਬੜਾ, ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ 'ਗਰੋਸਰੀ' ਲਿਆਉਣ 'ਚ ਕਦੇ ਸਰਫਾ ਕੀਤਾ"।

"ਅੱਥੋਂ ਸੌਡਾ ਵੜਾਈ" ਪਤੀ ਨੇ ਹਾਕ ਮਾਰੀ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਾ ਅਣਕੱਜਿਆਂ ਅਣਕੱਜਿਆਂ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਗਰਜਿਆ, "ਤੈਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੌਡਾ ਵੜਾਈ"। ਉਹ ਫਰਿਜ ਵਿਚੋਂ ਬੋਤਲ ਕੱਢ ਵੜਾਉਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਪਤੀ ਦੇ ਦੋਸਤ ਉਸ ਵਲ ਘੂਰ ਘੂਰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਸੌਡਾ ਰੱਖ ਮੁੜਨ ਲੱਗੀ ਦੀ ਬਾਹੁ ਫੜ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਬੋਲਿਆ, "ਕਿਉਂ ਡਾਰਲਿੰਗ, ਬੋੜੀ ਕੁ ਲਾਉਣੀ"। ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚ ਚੁੰਮ ਲਿਆ। ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਠਹਾਕਾ ਗੂੰਜਿਆ। ਉਹ ਬਾਂਹ ਫੁੜਾ ਸੋਣ ਕਮਰੇ ਵਲ ਦੌੜ ਗਈ। ਉਸਦੇ ਅੱਥਰੂ ਚੱਕਦਿਆਂ ਚੱਕਦਿਆਂ ਵਗ ਤੁਰੇ। ਪੰਜ ਸਤ ਮਿੰਟ ਰੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਿਰ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ।

ਉਸਦਾ ਸੁਫਨਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਹੀ ਟੁਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਰਿਹਾ। ਦਿਨੇ ਉਹ ਯਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਉਸ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ। ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਮੁਕਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰਨ ਲਗਦਾ। ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰਾਂ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਸੋਚੀਆਂ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਪਤੀ ਦੇ ਕਨੇਡਾ ਆਉਣ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵੀ ਕਨੇਡਾ ਆ ਗਈ। ਇਥੇ ਵੀ ਪੰਜ ਦਿਨ ਕੰਮ ਤੋਂ ਆ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਸੇ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਫਿਰਨ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। 'ਵੀਕਐਂਡ' ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਜੰਮਦੀਆਂ। ਉਹ ਸੱਭ ਦੋਸਤ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਪਰ ਨਾ ਕਦੇ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਬੱਸ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੇ ਘਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ, ਜੁਆ ਖੇਡਦੇ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ। ਪਤਨੀਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੁਗਲ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਨ। ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਇੰਝ ਕਰਵਾਈ ਸੀ, 'ਇਹ ਫਲਾਣਾ ਹੈ। ਇਹਤੋਂ ਬਚਕੇ ਰਹੀਂ ਇਹਦਾ ਪੈਚਾਂ ਵਾਲਾ...'। ਉਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੀ... ਹੀ ਕਰਕੇ ਹੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕੱਚੀ ਜਿਹੀ ਹੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿ ਸਕੀ।

"ਰੋਟੀ ਤਿਆਰ ਆ?" ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੀ। "ਹੁਣੇ ਪਕਾ ਦੇਨੀਂ ਆ।"

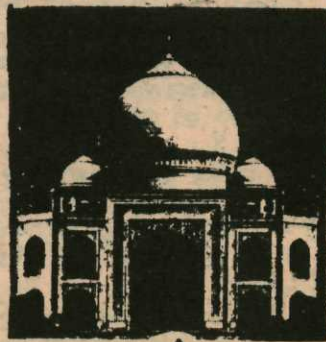
ਉਹ ਉਠਕੇ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਸ ਰੋਟੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਿੱਦ ਜਿੱਦ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਅੱਜ ਭਾਬੀ ਦਾ ਆਟਾ ਮੁਕਾਉਣਾ। ਉਸ ਦੋ ਵਾਰ ਆਟਾ ਗੁੰਨਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਸ਼ਰਾਬ ਡੀਕਦੇ ਰਹੇ। ਰੋਟੀ ਖਾ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਆ ਉਹਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਉ ਟਾਉਣ ਵਿਚ ਗੋੜਾ ਗੂੜਾ ਮਾਰ ਆਈਏ"।

"ਭਾਬੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ" ਇਕ ਨੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਦੀਹਦੀ ਉਹਨੂੰ?' ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਬੋਲਿਆ।

ਇਹ ਕਹਿ ਉਹ ਬੁਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਸਭ ਦੋਸਤ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਕਾਰ ਸਟਾਰਟ ਹੋਈ। ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਚੜੇ ਗਏ। ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਜੁਠੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਉਸਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵੀ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਜੁਠੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੋਵੇ।

ਪਾਰਟੀਆਂ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਵਧੀਆਂ ਪਕਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਰੋਟ ਸਾਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈ ਹੈ। ਤਾਜ ਮਹੱਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਖਾਣਾ ਸੁਆਦੀ ਪਕਵਾਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਥੇ ਲਿਆਵੇਗਾ

TAJ MAHAL RESTAURANT

"Fully Licensed"

Wedding & Party Catering

876-8133

2420 MAIN ST. VANCOUVER.

ਸਰਯਾਂਜਲੀ

13 ਦਸੰਬਰ 1981 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮੁਲਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 85 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਜਿਲਾ ਟਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਮੁਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿੰਡ ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਿੱਸੇ ਲਿਆ ਤੇ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਵੇਖੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਦੀ ਤੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚਲੀਆਂ ਪਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸੇ ਲਿਆ। ਪਿਛੋਂ ਆ ਕੇ ਉਹ ਕੰਮਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਂਸੀ ਦਵਾਰਾ ਲਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਮੁਲਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਫਲ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਮੁਲਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਕੇਸ਼ਨ ਹਨ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦੂਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਫੁੱਲ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Merry Christmas & Happy New Year

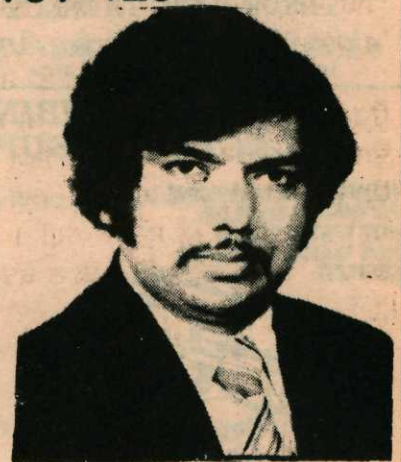
Goyal Import-Export Ltd

4156 Fraser St., Vancouver, B.C. V5V 4E8
(604)873-8308

SALE

Sales & Rentals of Original video movies - Hundreds to choose from - Top Hits - Old & new Hindi & Punjabi movies.

XMAS SPECIAL SALE ON ALL TVS., RADIO, TAPE RECORDERS VIDEO RECORDERS, STEREOS & ALL GIFT ITEM PRICES SLASHED

SH. RAJINDER GOYAL

110 & 220 V. sets for India & Pakistan

Goyal Travels Inc.

4152 Fraser Street, Vancouver, B.C., Canada V5V 4E8
PH: (604) 872-7658

Cheapest Fares to:

**FIJI—INDIA—PAKISTAN—
—COLOMBO—NEPAL**

THINKING OF TRAVEL?

WE CAN SAVE YOU TIME—TROUBLE—MONEY

ASSOCIATED OFFICES IN INDIA:

- Court Road, Moga, Distt. Faridkot Phone 2798
- Court Road, Jagraon, Distt. Ludhiana Phone 252

**FOR YOUR
INSURANCE
NEEDS:
SUCH AS —**

- * AUTO INSURANCE
- * BUSINESS
- * COMMERCIAL
- * HOME OWNERS
- * TRAVEL INSURANCE

BALDEV SANGRA
PH. 321-6557
(604) 687-7711
PAGER: 7648

Autoplan

ਹਰ ਪਕਾਰ ਦੇ ਬੀਮੇ ਜਿਵੇਂ ਕਾਰ, ਟੱਕ, ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਕੈਂਪਰ ਆਦਿ ਲਈ ਸ਼ਾਡੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ।

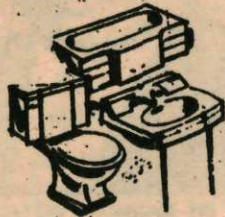
BENNET — SANGHRA

INSURANCE AGENCY LTD.

6553 VICTORIA DR. VAN. B.C.

**PAUL'S PLUMBING
& ELECTRICAL SUPPLY**

PLUMBING & BATHROOM
FIXTURES & SUPPLIES
HOT WATER TANKS
HOT WATER HEATING &
SUPPLIES

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਪਵਿੱਥਿਗ, ਹੀਟਿੰਗ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਸਟੋਰ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਓਮ ਪਾਲ ਵਲੋਂ 32 ਮੈਟਰਿਕ ਲਾਗੇ 4774 ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ ਤੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰੋ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਯੁੱਧਤ ਕਰਨ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ।

872 3118

English - Punjab - Hindi Spoken
4774 Main St (at 32nd)
Vancouver ● 872-3118
Open Sunday — Parking at rear.

If you are looking for

- * Quality
- * Quality
- * Price
- * After sale service when buying your car contact

Kuldip S. Jhand

ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਖੀਦਣੀ ਜਾਂ ਟਰੇਡ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਲਦੀਪ ਝੰਡ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੁਨ ਕਰੋ

Office

521-7731

Res. 524-4137

**WESTMINSTER
CHEVROLET-
OLDSMOBILE**

12 th Ave. at Queens Ave
New West Minster

SEASON'S GREETINGS

Elite Tailors
ਈਲਾਈਟ ਟੇਲਰਜ਼

WE STOCK REGULAR OR BELL-BOTTOM PANTS IN VARIOUS STYLES WITH MATCHING COLOUR SHIRTS, SPORTS JACKETS, 3 PIECE SUITS WITH REGULAR OR BELL-BOTTOM PANTS, SHOES AND ALSO LADIES 2 PC. SUITS JACKETS AND BLOUSES ETC.

For any sporting uniform needs
Please Visit Us.

ELITE TAILORS
4219 MAIN STREET
PHONE: 872-2276

* MAIL ORDERS ACCEPTED *

ਫਿਲਮ 'ਉੱਠ ਦਾ ਵੇਲਾ'

ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ, ਅਨੰਦ ਪਟਵਰਧਨ ਅਤੇ ਜਿਮ ਮਨਰੋ, ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਫਿਲਮ ਬੋਰਡ ਦੀ ਹਰ-ਜੀਵੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਰਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਉੱਤੇ "ਉੱਠ ਦਾ ਵੇਲਾ" ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਫਿਲਮ ਹੈ।

40 ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ (ਕਨੇਡਾ) ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅ-ਵਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਅੱਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਾਰੇ ਲੇਵਾ ਕਨੇਡਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਥੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਭਿੰਨ-ਸਾ ਤਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਨੇ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ 1980 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾ ਲਈ।

ਫਿਲਮ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਰੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵੋਰ ਦੀ ਤੋਜ਼ਾਨਾ ਸਿੰਝੜੀ ਦਰਜਾ ਦੇ ਫਿਲਮ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣ-ਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ, ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟਾਰਮਰਾਂ ਦੀ ਚੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾਈ।

ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਬਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘੋਲ ਅਤੇ ਟਾਰਮਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਣ ਦੇ ਜ਼ੁਆਬ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਰਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਆਫ ਅਮੈਰਿਕਾ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਕੀਮਤ ਛਾਵੇਂ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਖੇਤ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਥੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਟੋਰੀ ਨੂੰ 'ਉੱਠ ਦਾ ਵੇਲਾ' ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਘੋਲ ਸਾਂਝਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੀਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੋਰ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਨਜ਼ਦੀਕ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਰਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਮਜ਼ਹੂਰ, ਤੀਰਥ ਬੰਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਗੀਤ 'ਉੱਠ ਕਿਸਾਨਾਂ ਜੁੱਤਿਆ, ਉੱਠ ਦਾ ਵੇਲਾ' ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ, ਸਰਮੁਨੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਫਿਲਮ ਹੋਣ ਦਾ SILVER DOVE ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਫਿਲਮ ਆਪਣੇ ਆਲ-ਗੁਆਲ ਨਾਂ ਸੁਹਿਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਰਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ, 4730 ਇਮਪੀਰੀਅਲ ਸਟਰੀਟ, ਘਰਨਬੀ, ਥੀ. ਸੀ. ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ਜਾਂ - 430-6055 ਉੱਤੇ ਫੋਨ ਕਰੋ।

ਵੱਲੋਂ -
ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਰਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ

ਠਿੱਪੇਰ

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜਾ ਮਨਜ਼ੀਰ ਮੈਂਬਰੀਅਸ ਅਦਾਰਤ ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਈਲਸਟ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਹਿਤਕ ਖ਼ਾਪਤੀ ਨੂੰ ਅੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਹ ਡੋਨੇ ਇੱਕ ਸੁਚੱਜੀ ਡੋਨੇ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੀ ਇਸ ਲਈ ਟਰਸਟ ਨੂੰ ਫੁਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਮਾਗਮ 10 ਅਕਤੂਬਰ 1981 ਨੂੰ ਵਰੋਟੈਂਡੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਆ-ਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਟਰਸਟ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਗਰਹਣ ਗਾਮਧਰੀ ਨੇ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਗਾਰਡ ਡੋ ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ, ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਰਗੇਨਿਟ ਵੱਲੋਂ ਬਾਟ ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਕਾ-ਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੰਸ ਦੇ ਸੁਨੇਹ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣਾਏ।

ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਦਰਸਨ ਗਿੱਲ, ਸਾਧੂ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਏ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਦੀ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਾਵਲਾਂ ਵਾਰੇ ਸੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਇਖੀ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਗਏ ਅਤੇ ਧੂ. ਹਰੀ ਸਰਮਾਂ ਨੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਾਰੇ ਕੁਝ ਸੁਝਾਵ ਕਠੇ। ਧੂ. ਹਰੀ ਸਰਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਹੀਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਉੱਪਰ ਨਾਵਲ ਲਿਖ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇਮੁੱਕਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਟੋਰਾਨ ਆਮ ਛੋਕਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸੁਹੀਦ ਤੋਂ ਕੁਝ ਛੋਕਾਂ ਵਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਣ।"

ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਰ ਵਿੱਚ ਰੋਡੀਉ, ਟੀ. ਟੀ. ਕਠਾਕਾਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸੋਸ਼ ਨੇ ਗੀਤ, ਗਾਰਹਨ ਗਾਮਧਰੀ, ਦਰਸਨ ਗਿੱਲ, ਚਰਜਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲਰੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਗਾਮਧਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਟਰਸਟ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਗਰਹਣ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਸਬੰਧਤ ਦਰਸਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪੰਜ ਮੈ (500) ਡਾਲਰ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਟਰਾਈ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਦ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਮੇਰਾ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸੁਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਹਨ।"

ਸੁਖਵੰਤ ਹਿੰਦ

ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ (ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ) ਬਾਰੇ

ਅਫ਼ਤਾਹ ਗਿੱਲ
ਸਰਵੋਤ

ਗ਼ਜ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਗ਼ਜ਼ਟਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਦੇ ਚਿੱਠੀ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਅੰਕ ਦਾ ਮੈਂਟਰ ਸੰਜੀਵਾ ਸੀ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਲਿਖੀਦਿਆਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਸੁਰੇਤ ਕੰਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੀਡ ਤੈਨ ਜਾਨ ਦੀ ਉਮਰ ਅੱਧੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇ ਅਤੇ 'ਸਾਹੀ ਚਿਆਹ' ਇਹ ਬੇਕਾਰੀ ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਠ ਫੀਸਦੀ ਇੱਥ ਕੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਨੇ ਕੀ ਖੰਟਿਆ? ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਨਕਲਤ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਣ ਵਾਲੇ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਫੇਰਣ ਲਈ ਖ਼ਾਣਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਏਸ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ 'ਵੱਡੇ ਦੂਰ' ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਗਾਖ' ਇਸ਼ੇ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਗੁਲਾਮ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਵਾਲੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਇਆ ਕੋਰ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤ ਚਿੱਤ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਪਾਤਰ ਇਥੇ ਅਕਸਰ ਸਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ "ਇਕਰਾ ਕਰਨਾ ਤੋਰਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ" ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉਠਾ ਕੇ ਜਿਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ "ਇਸ ਮਛੀਰ ਦਾ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕਾਏ" ਅਤੇ 'ਰਿਟਿਰ' ਜਿਹੇ ਬਣਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਦੇ ਹਨ। ਸੁਕਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਆਉਣ ਚੰਗ ਪਈ ਹੈ। ਪਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜੇ ਲੇਖਕ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਨਾਂ ਭਟਕਦਾ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਠਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇਫ ਕੁ ਸਫੇ ਇਹ ਜੀ ਬੁੱਝਾ ਸਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਹਜ਼ਮਤ ਕਰਦਾ ਕੇ ਸੁਝੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾਕ ਵਰਗਾ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਹੀਰੋਆਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਜੀਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹੋਣਾ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ? ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸੰਤੋਖ ਟਪਲਾ ਖਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੇਹਰ ਹੋ ਗਈ - ਜਮਾਨਤ ਅਤੇ ਹਜ਼ਮਤ ਇਹ ਕੁਝ ਫਰਕ ਤਾਂ ਰੱਖਦੇ।

ਇਸ ਅੰਕ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜੀ ਫੱਥਦੀਆਂ ਹਨ -

"ਮੈਂ ਬੱਬੰਗਾ ਸਾਂ ਮੇਰੀ ਅੰਮੀਜੀਏ!
ਦੀਵਾਂ, ਸੰਗਲ, ਸੂਈਆਂ, ਤੇਜ਼ਾਬ, ਜਮ੍ਹੂਰ, ਜਮਦੂਤ -
ਸਭ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਤੰਗ।
ਮੇਰੇ ਬਰਾ ਨਈ ਕੁਝ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ।"
.... ਅਦਰਬਈਰ ਨੌਸ਼ਹਿਰੀ (ਲੰਮੀ ਗਤ)

"ਬਹੁਤ ਮਹਿਸੂਦ, ਅਥਟਾਲੀ,
ਵਤਨ ਇਹ ਹੈ ਗਏ ਪੈਦਾ.... ਧਰਮਪਾਲ (ਗੀਤ)

"ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਜੀ ਮੇਹਨਤ ਨਾਂ ਮੰਗੀ ਬਿਆਉਂਦੀ,
ਤੁਰੂ ਕੋਵ ਕਾਸੇ ਕੀਹਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।"
.... ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਤਰਲ (ਗਜ਼ਲ)

"ਆਈ. ਐਨ. ਏ. ਦੇ ਫੈਜ਼ੀਆਂ ਪਾਸੋਂ,
ਲਈ ਟਰੇਨਿੰਗ ਠੀਕ ਰਹੀ;
ਵਕਤ ਅਮੋਲਕ ਆ ਗਿਆ ਜੇਕਰ
ਗੋਡੀਆਂ ਨਾਲ ਉੜਾਏ ਸੱਪ।"
.... ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਅਮੋਲਕ (ਗਜ਼ਲ)
ਜਪਾਨੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਕ ਖਾਸ ਰੂਪ 'ਹਾਇਕੂ' ਨਾਲ

ਜਾਣ ਪੁਠਾਣ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੁਖਿੰਦਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਲ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਜੱਸ ਦਾ ਲੇਖ 'ਕਲਾ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ' "ਕਈ ਜਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਸੰਸਾਰ ਨਾਨੋ ਅਲੱਗ ਆਪਣੀ ਕੋਈ 'ਨਿਰਲੇਪ' ਦੁਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।"... ਅਤੇ ਟੀਵੀਟਰ ਦਮਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਥੀਏਟਰ ਬਾਰੇ ਮੁਲਾਕਾਤ "ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਰੇਤ ਤੋਰੋ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀਨ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਸਿਆਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"... ਵਰਗੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇਹ ਠਾਪ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਦੇ ਵਿਕਾਂਗੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ "ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ" ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਮੇਰ ਅੰਲਖ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੌਸੇ ਖਰਚ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਇਹ ਕੋਈ ਝਰਜ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਨਾਤ ਤਿੰਨਹ ਆਪਾ-ਇਠੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਾਰਾ ਕਾਰਨ ਰਾਜਬੀਰ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ "ਕਿਤੇ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ" ਬਾਰੇ ਵੋ ਟੁੱਕ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਪੂਰਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ।

ਇਆਕਾਣ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹਥਨੇ ਅੰਕ ਇਹ ਗਲਤੀਆਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਘੱਟ ਹਨ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੇ ਦਰ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਚਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਜੇਹੀਆਂ ਫੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰਕੇ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਆਹ ਉੱਚਾ ਕਰਨ, ਸਿਰਜਣਾਅਕ ਘਰਨਾਵਾਂ ਠਾਪਣ ਅਤੇ ਪਰਕੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ 'ਵੱਡੇ ਦਰ' ਪਰਚਾਰ ਦੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਪਰ ਸਾਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ।

Inflation-resistant Insurance

BUS: 682-7531
RES: 254-5837

Sudesh Kalia

"I've got a plan to help you build a better tomorrow."

REDUCE YOUR INCOME TAX AND BUILD A GUARANTEED PENSION
MAKE THAT CALL NOW

NORTH AMERICAN LIFE

1010-1090 West Georgia St., Vancouver.

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ : ਸੀਮਾਂ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ

ਸੁਖਿੰਦਰ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਸੰਗਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਾਬਦੀ ਕਵਿਤਾ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ; ਪਰ ਇਸ ਨਿਬੰਧ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ 'ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ' ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਕਵਿਤਾ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ 'ਨਵੇਂ' ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਬੰਧ ਦੀ ਸੀਮਾ ਉਲੀਕ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਮੁੱਲ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ/ਅਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ੇਖਰਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ/ਅਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਿਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸੁਖਿੰਦਰ ਧੰਜਲ, ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਦਾਸੀਆ, ਸਾਧੂ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸ਼ੀ, ਅਜਮੇਰ ਭੋਤੇ, ਸੁਖਿੰਦਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਮਿੱਤਰ ਰਾਜਾ, ਸੁਰੇਣ ਚੌਲ, ਸ਼ਾਹ ਭਿੰਡਰ, ਸੁਖੀ ਅਮਰਜੀਤ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਯਜਿੰਦਰ ਗਾਣਾ, ਉੱਜਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਦਰਸ਼ਨ ਚੌਸ, ਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਛੀਨਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਮਾਨ, ਯਮਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਯਜਿੰਦਰ, ਸੁਖਵੰਤ ਚੌਲ, ਯਤਨ ਸਿੰਘ ਚੌੜਾ, ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਤਵਰੀ, ਦੇਵ ਜਟਾਲਾ, ਯੀ ਪਾਲ, ਜਸਵੰਤ ਦੀਮਾ, ਯਦੇਵ ਵੜੋਚ ਅਤੇ ਤੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਨਾਮ ਗਿਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਚਰਚਾ ਡਿੱਗ ਸਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਇੱਥੇ-ਥਾਂ ਕ ਨਜ਼ਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾਈਆਂ ਕਿ ਉਹ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਸਕਦੇ ਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਸ਼ੇਖਰ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹਰਨਾਵਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕਿਸੀ ਵਿਲਖਣਤਾ ਕਾਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣੇ ਕਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਸ ਨਵੀਂ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾਂ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਵੀਂਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇਥੇ ਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ, ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਲਖਣ ਵੀ। ਇਹ ਵਿਲਖਣਤਾ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਤੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਵਿ-ਵਸਤੂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਚਾਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਸਮੱਚੀ ਚਰਚੇ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਚਾਹੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਮੁਸਾਬਿਬ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੌਲੀ, ਹਰ ਸਾਹਿਤ, ਹਰ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਪਰੰਪਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤ, ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਅਤੇ ਚੌਲੀ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚੌਲੀ, ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਦਾ ਵਾਜਤਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੌਲੀ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਆਖਸ ਵਿਚ ਵਾਜਤਾ ਪਰੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸ਼ੇਖਰ ਦਾ ਵਾਜਤਾ ਚਰਚੇ ਵਾਲੀ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਦੀ ਚੌਲੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਤੌਲ ਉਹੋਂ ਹੋਵੇ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ੇਖਰ ਦਾ ਵਾਜਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੀਆਂ ਕਵੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ, ਭੱਜ ਮਗ ਦੀ ਪਧੌਰ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੇਖਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਸੁਭਾ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਵੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਅਭਿੰਨ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਚਰਚੇ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਰਚੇ ਵਾਲੀ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ, ਕਵੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਭੱਜ-ਮਗ ਦੀ ਪਧੌਰ ਉੱਤੇ, ਚਰਚੇ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ੇਖਰ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੇ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਆਸਰ/ਸਹੀਰ ਪਧੌਰ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਹਿਤ-ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ-ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਆਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਥ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਾਵਿ ਤੇ ਕਵੀ ਦਾ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਜਿਹੀ ਹੀ ਅਠੀਆਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਚਰਚੇ ਵਾਲੀ ਅਨੁਭਵ ਵਾਲੀ ਜ਼ੌਰ-ਅਸਰ ਚਰਚੇ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ, ਜ਼ੌਰ-ਅਸਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਸੁੱਚੀ ਚੰਗੀ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਇਜ਼ਾਰਾ ਸਿਰਫ ਚਰਚੇ ਵਾਲੀ ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ (ਲਿੰਗ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਸੰਬੰਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ, ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰਾਭਵ/ਰਚੀਆਂ/ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਾਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ/ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਿਖੀ ਪੀੜੀ ਕਲਚਰ, ਡਰਗ ਕਲਚਰ, ਜਾਂ ਕਾਂਊਂਟਰ ਕਲਚਰ ਪੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰਕ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ੀਨੀ ਸਾਹਿਤ-ਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਜਿਸਦੀ

14 ਪਰਜ਼ ਵਿਚ ਅੱਜ ਪੱਛਮੀ ਮਨੁੱਖ ਜਰਜ਼ਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਰਜ਼ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ:

(1) ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਬਣੇ ਨੂੰ ਕੋਇਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ
 ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਚਲਾਵੇਗਾ
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚਲਾਵਾਂ

(“ ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਬਣੇ ਨੂੰ ਕੋਇਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ” - ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ)

(2) ਇਹ ਪੱਛਮ ਹੈ
 ਅਸੀਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਾਂਗ
 ਘਰ ਘਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

(“ ਇਹ ਪੱਛਮ ਹੈ ” - ਸੁਖਿੰਦਰ)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ ਪਰੰਪਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹੀ ਡਰ/ਅਚਰ/ਸਚਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 1967 ਆਰਕਾਈਵ ਨੇ ‘ਦਨ ਡਾਈਮੈਂਸ਼ਨਲ ਮੈਨ’ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਜਿਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਐੱਫ. ਐੱਚ. ਜਾਰਜ ਅਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਚਿੰਤਾਵਰਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

Man must avoid committing too much into the hands of machines, even though it is possible to do so. Technological possibility must not be the dictator but the helpmate. (1)

ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਮਸ਼ੀਨੀ ਬੰਦੀ ਬਣੇਗਾ, ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚੇਗਾ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਕਰਮਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ, ਤਰਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਅਧੀਨ ਲਿਖਿਆਂਦੀਆਂ ਕਠਮਾਂ ਵਿਚ (‘ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਬਣੇ ਨੂੰ ਕੋਇਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ’, ‘ਇਹ ਪੱਛਮ ਹੈ’) ਕਵੀ ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਸੁਖਿੰਦਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਅੱਜ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਸਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਐਲਡਰਜ਼ ਹਰਸ਼ੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਨੀਤੀ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਉਦਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 1984 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁਣ ਤੋਂ ਉਠ ਰਹੇ ਸੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਉਪਕਰਨਾਂ ਵਿਚ control ਅਤੇ communications ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਅੱਜ ਹੋਈਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੀ ਪੱਛਮੀ ਸੁਲਫਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੋਡਿੰਗ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੈਨਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਾਲੀਮਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ Data Banks ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ, ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਤੀਕ ਸੁਫੀਆ ਕੈਸੇਟ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਕੋਡਿੰਗ ਸਿਰਫਿਰ ਸਿਰਫ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਸੁਫੀਆ ਪ੍ਰਸਿਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿੱਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਸੁਲਫਾਂ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਨਿਊਕਲਰ ਇਨਰਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਲਮਾਟ ਨਿੱਤ ਲਿਆਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਨਿਊਕਲਰ ਵੇਸਟ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਅਧੀਨ ਕੈਂਸਰ ਦਰਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿੱਤ ਇਨ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੱਛਮੀ ਸੁਲਫਾਂ ਵਿਚ ਨਿਊਕਲਰ ਇਨਰਜੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਸਰਤੀ ਦੇ ਡਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ, ਨਿਊਕਲਰ ਇਨਰਜੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਰਤੀਸ਼ਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਵੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਹਨ।

(2) F.H. George, Cybernetics And The Environment, Paul Elek London, 1977. Pp. 27. ਚਲਦਾ

ਕਨੇਡਾ ਦੁਰ
 P.O. BOX 67681 STN. "O"
 VANCOUVER, B.C. V5W 3V2

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਕੀ
 * ਮੈਂ ਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤੇਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਵਿਰਧ
 ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਕਿੱਥੇ ਪਏ ਤੇ ਇਕ ਸਾਨ
 ਕਰੀ ਦੱਸੋ ਦੂ ਜਾਨੀ ਕਰ ਦਿਓ।

* ਮੈਂ ਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤੇਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਵਿਰਧ
 ਕਰਕੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕਾਹਲ ਅਤੇ
 ਕਰਕੇ ਤੇ ਇਕ ਸਾਨ ਕਰੀ ਦੱਸੋ ਦੂ
 ਕਰੀ ਕਰ ਦਿਓ।

ਜੇਏ ਤੁਹਾਡਾ ਪਤਾ ਬਦਲੋ

ਵਿਰਧ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ:

- i.) ਨਵਾਂ ਪਤਾ
- ii.) ਨਿੱਤ ਕੰਮ
- iii.) ਪੰਨਾਕ ਕੋਡ ਨੰਬਰ
- iv.) ਖੁਲੀਫੇਨ ਕੰਮ ਤੇਜ਼

ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ...!

(ਵਿਕਾਸ ਭਾਗਵਤੀਆ / ਸੁਖਿੰਦਰ ਚੌਹਾਣ, ਕੈਨੇਡਾ)

ਭਾਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਉਂਤਿਕ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਸੰਮੇਲਨ ਬਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿੱਤਕ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੇਖਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਅਜੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਤਕਲਾ ਮਝੋਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਆ, ਅਜਮੇਰ, ਸੁਰਜੀਤ, ਸੁਖਿੰਦਰ, ਵਿਕਾਸ, ਪੰਜੜ, ਭਾਰਤੀ, ਸਾਧੂ, ਬੋਲ, ਤਿੰਡਰ, ਸੂਫੀ ਆਮਰੀਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਹੁੰਦਲ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਸਭਾ ਅਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨਿਕ ਗੱਲਾਂ ਥਾਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਬਾਰੇ ਜੋ ਥਾਂ ਸੁਣਾਈ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਆਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਉਤਪੰਨਿਆ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅਜੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਦੀ ਮੁੱਠਤਾ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਵੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੈਂਬਰ, ਰਾਮਪੁਰੀ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਹੋਏ, ਦੀ ਅਜੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵਿਰੋਧਮਈ ਰਾਇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ "ਵਤੋਨੋ ਦੂਰ" (ਕੈਨੇਡਾ), "ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼" (ਕੈਨੇਡਾ) ਅਤੇ "ਪ੍ਰੀਤ ਲਕੀ", "ਆਰਸੀ" ਤੇ "ਰਚਨ" (ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ) ਵਿੱਚ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਤ ਧਰਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਟੀਫਨ ਗੋਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਟੀਫਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੀਪ ਚੌਹਾਣ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਰਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੱਥ ਸੌਂਦਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸੁਖਿੰਦਰ ਵੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸੁਖਿੰਦਰ ਨੇ ਅਜੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਟੀਫਨ ਗੋਲ ਕਿਸ ਹੌਸੀਆਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਥਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਸਟੀਫਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਰਠੂਵਾਲੀਆ ਉਸਦੇ ਯਾਰ ਥੇਲੀ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸੱਟ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਚੌਹਾਣ ਤੇ ਰਾਸ਼ੇ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਵਚਨ ਸੁਝਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਟੀਫਨ ਨੇ ਰਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਵਾਗਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਅਤੇ ਚੌਹਾਣ ਨੂੰ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਦੀਆਂ ਥਕਾਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਚੱਲੀ ਥਹਿਸ ਚੋਂ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਉਤਪੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜੇ ਸੰਮੇਲਨ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਚਾਹੀਦੇ। ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਇਕ ਫੌਜਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਜੇ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਣੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭੂਗੋਲਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਤੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਲੇਖਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਕੂਲਰ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਪੰਜ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਾਇਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਮਾਂਜ ਸਕਣ - ਪਰ ਇੰਨੇ ਲੇਖਕ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਣਗੇ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੀ ਆਉਣਗੇ। ਦੂਜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇੰਜੀਐਰਸਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ - ਪਾਕਿ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਕੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ - ਪਾਕਿ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਖਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਜੇਕਰ ਇਹੀ ਸੰਮੇਲਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਦੇਸ਼ੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਲਈ ਆਇਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੈ ਸਗੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਲੇਖਕ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।

ਫਰਜ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਚੀ ਮੁਰੀ ਲੇਖਕ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਵੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਖਰਚ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਹੋਟਲ ਵੀ ਵੀਹ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਏਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਵਾਜਾਈ, ਤੇ ਖਾਣ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਇੱਕ ਮੌਏ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੌ ਲੇਖਕ ਮੌਏ ਤੇ ਏਸ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੌ ਡਾਲਰ ਖਰਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਏਸ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਸੌ ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਓਨੀ ਕੁ ਪ੍ਰਾਹੁਣਕਾਰੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਜਿੰਨੀ ਬਰਿੱਟੇ ਦੀਆਂ ਸਦੇਸ਼ਨ ਲਾਗਤੀਆਂ ਸਭਾਉਂਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਰਾਤ ਦੇ ਦੇਰੇ ਮੱਠ ਨਾਲ ਪਿੱਠ ਤੇ ਕੰਨ ਖੁਰਕਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਦੇਸ਼ੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੋਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇਹੀ ਏਸ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹੀ ਏਸ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਂਵੇ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੀਕ ਕੋਈ ਸਰਵ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿੱਤ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਜ਼ ਦੀ ਪੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ, ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਵੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੰਮੇਲਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਤੀ ਤਰਾਂ ਖਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜੇਹਾ ਸੰਮੇਲਨ ਸਾਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੀ ਕਰੇਗਾ।

ਜਿਉਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿੱਤ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸੰਬੰਧ ਭਾਰਤ - ਪਾਕਿ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਲੋਕ, ਗੀਤੀ ਰਿਵਾਜ, ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਜੇਹਾ ਸੰਮੇਲਨ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਦਿਕ ਤੇ ਪੂਰੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਬਾਹਰ ਏਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਖੋਹਲਕੇ ਆਰਥਕ ਮੰਦਰ ਕਰਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਜੇਕਰ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਪਾਰੀ-ਨੁਮਾ ਸਾਹਿੱਤਕਾਰ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਹੋਣਗੇ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿੱਤ ਜਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘਾਟ ਵਧ ਨਹੀਂ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਮੁਢਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਇੱਕ ਦੋ ਬੰਦੇ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਸਟੈਂਟ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਰਗਰਮ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਪਲਾਟਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪਦਵੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਠਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਡੋਭੀ ਪਿੱਠੇ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਾਹਕਾਂ ਛਰਵੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਦ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਹੱਥਪੁੱਛੇ ਹਨ। ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਈਆਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਦੇਸ਼ੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਲਈ ਰੱਖ ਦਿਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਆਏ ਖੁਸ਼ਾਮਤ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਥਾਪਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਠਾਠੇ ਠਾਠ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੱਠਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿਰਕੱਚ ਸਾਹਿੱਤਕਾਰ ਅਖਵਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵਪਾਰੀ-ਨੁਮਾ ਸਾਹਿੱਤਕਾਰ ਸ਼ਾਲਸਯਾਨ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਤਿਉਹਾਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦਬੋਜ ਰਚਾਉਣ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿਹਾਣੇ ਹੋਣ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬੈਠੇ ਸੱਕਣਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਤੀ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਉਹ ਸੰਮੇਲਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਿ ਲੈਕੇ ਅਜੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕਰਨ। ●

ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਕੌੜੇ ਤੋਵਾਂਗੀ ?

ਲੇਖਕਾ - ਰਵਿੰਦਰ ਰਤਨ

ਗੀਤਕਾਰ - ਜੁਗਜੀਤ ਪਾਤਰ

ਇਹ ਥਾਂ - ਨਾਟਕ ਜਨਵਰੀ - ਫਰਵਰੀ 1981 ਦੇ ਮਾਸਿਕ 'ਅਣੂ' ਵਿੱਚ ਡਰਿਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਵਾਰ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਇੰਨੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਝਾਤ ਸਾਇਣ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਟਕ ਰਾਹੀਂ ਪੁਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਵੇਖ ਲਈ ਨਾਟਕ ਬੜਾ ਜਿਹਾ ਲੰਬਾ ਪੈ ਪਰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਲੇਖਕਾ ਰਵਿੰਦਰ ਰਤਨ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਜੁਗਜੀਤ ਪਾਤਰ ਤੋਂ ਇਸ ਵਧੀਆ ਰਚਨਾਂ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਣੂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਲਾਮ ਤੇਜ਼ਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹਨੇ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਇਸ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ। ਵੱਡੇ ਦੂਰ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਵਧੀਆ ਰਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆਂ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਰਹੀ ਹੈ।

- ਸੰਪਾਦਕ

ਪਰਦੇ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਏ ਦੋ ਬੱਚੇ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੇਚਦੇ ਹੋਏ।

ਅਖਬਾਰ ਵਾਲਾ 1—(ਅਖਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰੇ, ਅਖਬਾਰੇ.....)

2. (ਅਖਬਾਰੇ, ਅਖਬਾਰੇ, ਅਖਬਾਰੇ...ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਵਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

- 1. ਅਖਬਾਰੇ
- 2. ਅਖਬਾਰੇ

- 1. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ
- 2. ਪੰਜਾਬ, ਕੇਸਰੀ, ਅਕਾਲੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ, ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਏ...

ਦੋਨੋਂ—ਅਖਬਾਰੇ (ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ) ਅਖਬਾਰੇ।

1. ਅੱਜ ਦੀ ਚਾਚਾ ਖਬਰ, 'ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵੱਡਿਆਂ ਲਈ ਡਰਾਮਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ'।

2. ਪੜ੍ਹੋ, ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਦੇਖੋ, ਟਿਕਟਾਂ ਨਹੀਂ ਜੇ ਮਿਲਣੀਆਂ, ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੁਕ ਕਰਵਾ ਲਓ।

ਦੋਨੋਂ—ਅਖਬਾਰੇ, ਅਖਬਾਰੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਛੋਟੇ (ਥਿਲਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਮੰਚ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਕੁ ਮੰਗਤੇ ਬੱਚੇ ਖੜ੍ਹੇ ਬਣ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦਾ ਸਭਦਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ—ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਮੰਗਤੇ (ਸਾਰੇ)—ਦੁਸੀਂ ਮਾਲਕ !

ਸਰਦਾਰ—ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਲਿਆ ਕੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ ?

ਸਾਰੇ—ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਲਕ, ਪਰ ਮਾਲਕ.....

ਸਰਦਾਰ—ਫੁੱਫ ! ਜਿੰਨਾ ਪੁੱਛਵਾਂ, ਉੰਨਾ ਹੀ ਖੁਆਬ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਖਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ,

ਸਾਰੇ—ਜੀ ਮਾਲਕ !

ਸਰਦਾਰ—ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਚਲਿਆਂ, ਖੋਲਿਆਂ,

ਉੱਤਿਆਂ ਜਾਂ ਖੋਲਦਿਆਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਭਾ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਡਕਰੇ ਕਚਕੇ ਮਿੱਠੀ 'ਚ ਦੱਬ ਦਵ੍ਰਿ'।

(ਮਿੱਠੇ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਛੱਕੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਰਾਂਤੋ ਰਾਂਤੋ ਸਫਾਇਆਂ।

ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਉਣੈ ਨੈ।

1. ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਚੀ ਦਿਓ।

ਸਰਦਾਰ—(ਕੰਨੋਂ ਫੜ੍ਹ ਕੇ) ਐਥੋਥੇ ਆ ਸਾਲੇ, ਤੇਭੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬੰਹੁਤੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ਹੈ ! ਤੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਅੱਜ ਬੰਹੋਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਹੋ ਲੇ ਵੱਡ ਕਾਗਜ ਤੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਈਂ ਗੁੰਗਾ ਬਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਹੀ ਪੈ ਜਾਈਂ ਸਮਝਿਆਂ ?

(ਪੱਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ)

ਤੇ ਤੂੰ ਆਈਂ ਇਧਰ ਪੀਝੂ ! ਤੂੰ ਚਲਾ ਜਾ ਉੱਚੇ ਪੁਲ ਤੇ ਤੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਅੱਜ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹਰੇਕ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਜਾਈਂ, ਸਮਝਿਆ (ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ)

ਇਧਰ ਆਈਂ ਤੂੰ ਸਾਉ !

ਸਾਉ—ਹਾਂ ਜੀ !

ਸਰਦਾਰ—ਹਾਂ ਜੀ ਰਿਆ ਪੁੱਤਰਾ ! ਤੂੰ ਚਲਾ ਜਾ ਵੱਡੇ ਮੰਦਿਰ ਦਾਅ ਜਿਹਾ ਲਾ ਕੇ ਦੁਸੀ ਪੰਜੀ ਸੁੱਰ ਕੇ ਚਵੱਨੀ ਅਠੱਨੀ ਖਿਸਕਾ ਲਿਆ ਕਰੀਂ, ਸਮਝਿਆ ?

ਸਾਉ—ਹਾਂ ਜੀ

ਸਰਦਾਰ—ਤੇ ਤੂੰ ਬੀਬੇ ਇਹਨਾਂ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਜਾਇਓ, ਬੜੇ ਹੱਥ ਦੇ ਬੰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬੰਸ ਘੋਰ ਲਇਓ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਸਮਝਦੇ ਹੋ !

ਬੀਬੇ—ਜੀ, ਜੀ (ਕਾਲੂ ਦੀ ਬਾਹ ਫੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ)

(ਸਾਰੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਮੁੜਦਾ ਹੋਇਆ)

ਸਰਦਾਰ—ਕੀ ਬਿਟਰ ਬਿਟਰ ਝਾਕ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਥੇ ਖੜੋ...

ਸਾਰੇ—ਪਹਿਲਾ ਇਕ ਇਕ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਓ।

ਸਰਦਾਰ—ਦੇਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੋਟੀ, ਲਾਟ ਸਾਅਬਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਨਹੀਂ (ਧੌਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ)

ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਲੂ, ਲਵਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਵੀ ਮਤਾਨ। ਇਹ ਲੈ ਵੜ ਕੁੱਜੀ ਤੇ ਕੈਂਚੀ। ਜ਼ਰਾ ਕੈਂਚੀ ਨਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਖਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਰਹੀਂ ਕੈਂਚੀ ਨੂੰ ਖਾਲਖ ਨਹੀਂ ਲਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਕਾਲੂ—(ਖੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ) ਲਓ ਸਾਹਬ!

ਸਰਦਾਰ—ਸ਼ਾਬਾਸ਼! ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਾਮੀ ਦੇਖ ਕੇ ਜੇਬ ਕੱਟੀਂ ਸਮਝਿਆ?

ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਰਾਣੇ, ਰਾਣੇ,

ਬਾਹਰੋਂ—ਆਈ ਸਰਕਾਰ।

(ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ)

ਰਾਣੇ—ਜੀ ਸਰਕਾਰ।

ਸਰਦਾਰ—ਹਾਂ ਠੀਕ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਭੇੜੇ ਰਹੀਂ, ਇਹ ਜੇਬ ਕੱਟ ਕੇ ਮਾਲ ਤੈਨੂੰ ਫੜਾਈ ਜਾਉ—ਜਾਓ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਰਹੀਓ।

ਦੋਨੋਂ—ਅੱਛਾ ਸਰਕਾਰ।

(ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

(ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੰਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ)

(ਲਾਲਾ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)

ਲਾਲਾ ਜੀ—ਕਿਉਂ ਬਈ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰੋਗੇ?

ਸਾਰੇ—ਹਾਂ ਜੀ, ਹਾਂ ਜੀ।

1. (ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ) ਦੱਸੋ ਸਰਕਾਰ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਲਾਲਾ—ਕਿਉਂ ਮੇਰੇ ਸਿਫ ਤੇ ਬੜੀ ਜਾਨੈਂ, ਪਿੱਛੇ ਹੋਥੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਬਾਕੀ—ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਸਾਹਬ, ਬੱਲੇ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ?

ਲਾਲਾ—ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਸਾਰੇ—ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਲਾਲਾ—ਫੇਰ ਕੀ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਹੈ?

1+2+3—ਜੋ ਮੁਰਚੀ ਹੈ ਦੇ ਦੇਣਾ।

ਲਾਲਾ—ਨਹੀਂ ਪਹਿਲੇ ਗਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਜ਼ਦੂਰ—ਸਾਹਬ ਸੱਤ ਸੱਤ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੇਣਾ।

ਲਾਲਾ—ਕੀ, ਸੱਤ ਸੱਤ ਰੁਪਏ। ਪੰਜ ਪੰਜ ਖਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ...

ਮਜ਼ਦੂਰ—ਚਲੋ ਸਾਹਬ ਛੀ ਛੀ ਰੁਪਏ।

ਲਾਲਾ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕੋ ਗਲ ਕਹਿ ਣੀ, ਚਲਣਾ ਹੈ ਚਲੋ ਨਹੀਂ ਤੇ...

ਸਾਰੇ—ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਸਾਹਬ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਲਾਲਾ—ਠਹਿਰੋ! ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ।

ਬੈਠੋ, ਉੱਠੋ, ਬੈਠੋ ਉੱਠੋ।

(ਇਕ ਇਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜ਼ਬਾਨ, ਨਹੁੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਕੁ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ।

ਲਾਲਾ—(ਦੋ ਨੂੰ) ਤੁਸੀਂ ਥੱਫ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਜੇ ਅੱਧੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚਲੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬੈਠੋ ਮੈਨੂੰ ਦੀ ਫਾਵੇਂ! (ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਾਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) (ਮਗਰੋ-ਮਗਰ ਹੀ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਠੀਕ ਹੈ।

ਦੋਨੋਂ—ਠੀਕ ਹੈ, ਸਾਹਬ ਮੰਜ਼ੂਰ ਹੈ।

(ਸਭ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

(ਹਨੇਰਾ)

(ਸਮੂਹ ਗਾਇਨ ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਗਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਅੱਖਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਬਿੱਟਾਂ ਤੇ ਪੱਥਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੈਸੇ ਸਕੂਲ ਨੇ ਮੰਗਣ ਤੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੱਸਦੇ ਅਪੁਲ ਨੇ ਸਿੱਖਦੇ ਨੇ ਜਾਚ ਚਾਕੂ ਤੇ ਕੈਚੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਹਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਅੱਖਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਫੋਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਇਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਣ ਗਏ ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਰੂਪ ਮੰਗਤੇ ਤੇ ਚੋਰ ਬਣ ਗਏ ਬਚਪਨ 'ਚ ਲੱਤ ਪੈ ਗਈ ਬਚਪਨ ਗੁਆਉਣ ਦੀ ਹਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਅੱਖਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੋੜਦੇ ਤਪਦੇ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਕੈਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੋਂਦ ਹੈ ਕੈਸੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਨੇ ਚਲਾਈ ਰੀਤ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਖਿਡਾਉਣ ਦੀ ਹਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਅੱਖਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ

(ਮਾਰਕੀਟ ਦ੍ਰਿਸ਼)

ਮੰਚ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦਾਤਣਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ, ਫੁੱਲ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਖਿਡੌਣੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ, ਗੁਬਾਰੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ, ਰੱਬੜਾਂ ਸੂਈਆਂ (ਛੱਤਰੀ ਤੇ ਲਗਾਕੇ) ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਮੁਖ ਤੇ ਵਿਚ ਮੰਗਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹਨ।

(ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੈਣ ਤੇ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ)

ਦਾਤਣਾਂ ਵਾਲੀ—ਦਾਤਨ ਲੈ ਲੜੇ ਦਾਤਨ, ਤਾਜੀਆਂ ਕਿੱਕਰ ਦੀਆਂ ਦਾਤਨਾਂ, ਤਾਜੀਆਂ ਕਿੱਕਰ ਦੀਆਂ ਦਾਤਨਾਂ ਦਾਤਨ ਲੈ ਲੜੇ ਦਾਤਨ...

ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀ—ਤਾਜ਼ੇ ਗੁਲਾਬ ਗੋਂਦੇ ਦੇ ਫੁਲ ਲੈ ਲੜੇ, ਵਧੀਆ ਹਾਰ ਲੈ ਲੜੇ, ਚਾਰ ਚਾਰ ਆਨੇ ਵਧੀਆ ਹਾਰ ਲੈ ਲੜੇ।

ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਾਲੀ—ਫੁਲੀਆਂ ਪਤਾਸਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੈ ਲੜੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੈ ਲੜੇ,...

ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਖਿਡਾਉਣੇ — ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਖਿਡਾਣੇ, ਚਾਰ ਚਾਰ
ਆਨੇ ਜਿਹੜਾ ਮਰਜੀ ਖਿਡਾਣਾ ਲੈ ਲਉ ਚਾਰ ਚਾਰ ਆਨੇ...

ਗੁਬਾਰੇ ਵਾਲਾ — ਗੁਬਾਰੇ ਲਉ, ਗੁਬਾਰੇ (ਪੂੜ੍ਹ...)

ਰੱਬੜਾਂ ਵਾਲੀ — ਰਬੜਾਂ ਸੁਈਆਂ ਬਕਸੂਏ ਲੈ ਲਉ
ਰਬੜਾਂ ਲੜੇ ਸੁਈਆਂ ਲੜੇ, ਬਕਸੂਏ ਲਉ, ਰੱਬੜਾਂ ਸੁਈਆਂ
ਬਕਸੂਏ ਲਉ...

ਗੁਬਾਰੇ ਵਾਲਾ — ਪੂੜ੍ਹ... ਪੂੜ੍ਹ...

(ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਭਗਤ ਜੀ ਵੀ ਮੰਦਿਰ ਨੂੰ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਭਗਤਣੀਆਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੰਗੜੇ
ਬੱਚੇ ਸਭ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਭਗਤਣੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ
ਹਨ, ਇਕ ਭਗਤਣੀ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਚੱਪਲ
ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਹਰੇ ਰਾਮ ਹਰੇ ਰਾਮ ..

ਤਿੰਨ ਭਗਤਣੀਆਂ — ਨੀ ਭੈਣੇ ਠਹਿਰ ਵੀ ਜਾ, ਇਹਨੇ
ਵੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਟੁੱਟਣਾ ਸੀ, (ਪਾਣੀ, ਪਾਣੀ ਕਰਦੀ ਇਧਰ
ਉਧਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਾਲੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੰਗੜੇ
ਬੱਚੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਮੰਗੜੇ — ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ, ਸਿਫਫ ਦੋ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੋ ਨਾ ਮਾਂ
ਦੇ ਦਿਨ ਦੇ ਕੁਝੇ ਹਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਦੋ ਨਾ ਮਾਂ (ਪੌਤੀ ਵੜ ਲੈਂਦੇ
ਹਨ। ਭਗਤਣੀ ਕੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਭਗਤਣੀ — ਫੀ, ਫੀ, ਫੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਲਾਇਆ।

ਸਾਰੀਆਂ (ਤਿੰਨੋਂ) — ਰਾਮ ! ਰਾਮ !! ਰਾਮ !!!

1. ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਚੌਠੇ — ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਖਸ਼ੀ...

1. ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਘਰੋਂ ਨਹਾ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਪਵਿਤਰ ਹੋ
ਕੇ, ਹੁਣ ਮੁੜ ਘਰ ਜਾਣਾ ਪਉ ਤੇ ਸੱਤ ਵਾਰ ਸਾਬਣ ਮਲ
ਕੇ ਨਹਾਉਣਾ ਪਉ।

ਦੋਨੋਂ — ਨੀ ਭੈਣੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਗਈਆਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ
ਜਾਨੀਆਂ।

1. ਨੀ ਮੇਰੀਓ ਕਿਸਮਤ ਖਾੜੀ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ,
ਇਹਨਾਂ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰੀਂ ਜਿਹੜੇ ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ
ਰੋੜਾ ਬਣਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਰ ਜਾਣੇ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਮੇਰੇ ਮਰ
ਜਾਣੇ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ। (ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

1. ਹਾਏ ਨੀ ਮੇਰੀ ਚੱਪਲ (ਚੱਪਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੰਗੜਿਆਂ
ਨੂੰ ਉਸੇ ਨਾਲ ਦੁਤਕਾਰਦੀ ਹੋਈ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

(ਸਮੂਹ-ਗਾਨ-ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਦੇਖੋ ਭਗਤਣੀ ਘੜ ਨੂੰ ਗਈ,

ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਭਿੱਟੀ ਗਈ।

ਇਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਵੇਗੀ

ਸਾਬਣ ਮਲ ਮਲ ਨ੍ਰਾਵੇਗੀ

ਸਾਰੇ ਕਪੜੇ ਧੋਵੇਗੀ

ਇੰਜ ਪਵਿੱਤਰ ਧੋਵੇਗੀ

ਪਰ ਜੇ ਮਨ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ

ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ

ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ

ਮਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਕਾਲਖ ਹੈ

ਉਸਨੂੰ ਕੀਕਰ ਧੋਵੇਗੀ

ਕਿੰਜ ਪਵਿਤਰ ਧੋਵੇਗੀ ?

ਉਂਜ ਤਾਂ ਭਗਤਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਆ,

ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਆ,

ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਵਸੇ,

ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ਵਸੇ

ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪੁੱਛੋ ਜੀ

ਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਨਹੀਂ ?

ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜਾਂ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਭਗਤ ਭਗਤ-
ਣੀਆਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਸਮਾਨ, ਖਰੀਦਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੁੜਦੀਆਂ
ਹਨ।

(ਏਜੰਟ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਏਜੰਟ — ਓਏ ! ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਆ ਗਏ, ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ
ਨਹੀਂ, ਖਬਰਦਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਥੇ ਪੈਰ ਤਕ ਵੀ ਰੱਖਿਆ।

ਛਾਬੇ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ — ਸਾਹਬ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ ਸਿਰਫ
ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ ਬੈਠ ਜਾਣ ਦਿਓ।

ਏਜੰਟ — (ਕੱਟ ਕੇ) ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਜਾਂਦੇ ਹੋ
ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਚੱਕੋ ਆਪਣਾ
ਸਮਾਨ ਤੇ ਦੜਾ ਹੋ ਜਾਓ... (ਇਕ ਦੋ ਨੂੰ ਠੁੱਡੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ
ਧੱਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਕੜ ਕੇ
ਮੰਚ ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਪਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਗੈਨਮੈਨ ਨਾਲ
ਗਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਬੀਰੂ — ਮੁੰਨੀ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ, ਪੀਪਾ ਮਰਤਬਾਨ
ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)

ਬੀਰੂ — ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹਾਂ ਸਾਹਬ।

ਏਜੰਟ — (ਆਕੜ ਕੇ) ਹੂੰ।

ਬੀਰੂ — (ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਫੜ੍ਹਾਉਂਦਾ
ਹੋਇਆ) ਸਾਹਬ ਕਲ੍ਹ ਦੀ ਵਟਕ।

ਏਜੰਟ — (ਨਰਮ ਹੋ ਕੇ) ਠੀਕ ਹੈ।

ਮੁੰਨੀ — ਨਮਸਤੇ ਸਾਹਬ ਜੀ।

ਏਜੰਟ — ਨਮਸਤੇ।

ਮੁੰਨੀ — ਅੱਜ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਸਾਹਬ ਮਿਲ ਗਏ
ਦਿਨ ਵਧੀਆ ਰਹੇਗਾ, ਹੇ ਨਾ ਭਾਅ ?

ਬੀਰੂ — (ਉਪਰੇ ਮਨ ਨਾਲ) ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਖੂਬ ਵੱਟਕ
ਹੋਏਗੀ ਸਾਹਬ ਮੇਰੇ ਲਾਇਕ ਕੋਈ ਸੈਵਾ ?

ਏਜੰਟ — ਨਹੀਂ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ
ਕਰੋ।

(ਮੁੰਨੀ — ਬੀਰੂ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ) ਏਜੰਟ ਗੈਨਮੈਨ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਕੇ
ਦੁਕਾਨ ਵਲ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਰੂ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ
ਚੁੱਕ ਕੇ।

ਬੀਰੂ — ਸਲਾਮ ਸਾਹਬ।

ਏਜੰਟ — ਸਲਾਮ ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਤਾਂ
ਨਹੀਂ ?

ਬੀਰੂ — ਨਹੀਂ ਸਾਹਬ, ਮਿਹਰ ਹੈ।

ਬੀਰੂ — ਮੁੰਨੀ ! ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਇਹ ਸਾਹਬ ਲੰਘਿਆ

ਕਰੇ ਨਾ, ਉਨੀ ਵਾਰੀ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰ ।

ਮੁੰਨੀ—ਕਿਉਂ ਭਾਅ ।

ਬੀਰ—ਬੱਸ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ, ਦੁਖ ਲੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਭਜਾ ਦਿਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ।

ਮੁੰਨੀ—(ਉਹ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ) ਭਾਅ, ਅੱਜ ਸੰਭਰੀ ਕੁਝ ਆਕੜਿਆ ਜਿਹਾ ਲਗਦੈ । ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਕੁਝ ਕਹੂ ?

ਬੀਰ—ਹੂੰ, ਕਰਦਾ ਉਹਦਾ ਵੀ ਇੰਤਜਾਮ (ਪੀਪੇ ਵਿਚੋਂ ਬੀੜੀ ਕੱਢ ਕੇ, ਮਾਰਿਸ ਲੈ ਕੇ) ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜੇ, ਲਉ ਸਰਕਾਰ ਬੀੜੀ ਪੀਓ (ਸੰਤਰੀ ਬੀੜੀ ਲੈ ਕੇ, ਸੁਟਾ ਲਗਾ ਕੇ)

ਸੰਭਰੀ—ਠੀਕ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਓ ।

ਬੀਰ—ਨਹੀਂ ਮਾਈ ਬਾਪ, ਭੁਹਾਡੀ ਢਯਾ ਹੈ ।

ਸੰਭਰੀ—ਜੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਓ, ਜਾਓ ਆਪਣਾ ਥੰਮ ਕਰੋ ।

(ਮੁੰਨੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਖੜੀ ਦੇਖ ਕੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ)

(ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਖਸਤਾ ਕਰਾਰੇ ਬਿਸਕੁਟ, ਬਿਸਕੁਟ ਲਉ, ਪੈਸਟਰੀ ਲਉ, ਖਸਤਾ ਕਰਾਰੇ ਬਿਸਕੁਟ ।

ਬੀਰ—ਸੁਣਿਆ ਈ, ਪਿਛਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਬਿਸਕੁਟੀ ਝਾਲਾ ਵਾਜਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਮੁੰਨੀ—(ਕੰਨ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਦੀ ਹੈ)

ਆਵਾਜ਼—ਖਸਤਾ ਕਰਾਰੇ ਬਿਸਕੁਟ, ਬਿਸਕੁਟ ਲਉ, ਪੈਸਟਰੀ ਲਉ, ਖਸਤਾ ਕਰਾਰੇ ਬਿਸਕੁਟ ।

ਬੀਰ—ਇਹ ਫੇਰੀ ਵਾਲਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਆ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦੇ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਮੁੰਨੀ—ਹਾਂ, ਤਦੇ ਹੀ ਕੋਈ ਗਲੀ ਵਾਲਾ ਗਾਹਕ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ।

ਬੀਰ—ਉਹ ਕਿਉਂ ਆਉਣ, ਉਹ ਕੋਈ ਸੁਦਾਈ ਨੇ ।

ਮੁੰਨੀ—ਕਿਉਂ ਭਾਅ ?

ਬੀਰ—ਮੁੰਨੀ ! ਕੁੰ ਵੀ ਸੁਦੇਣ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਥੋਠੇ ਬਠਾਇਆਂ ਬਿਸਕੁਟ ਮਿਲ ਜਾਣ, ਉਹ ਭਲਾ ਐਨੀ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਸਰਦੀ 'ਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਆਉਣਗੇ ?

ਮੁੰਨੀ—ਹਾਂ, ਚਲੋ ਕਲ੍ਹ ਤੋਂ ਆਪਾਂ ਵੀ ਦੋਨੋਂ ਜਟੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਫੇਰੀ ਲਾਇਆ ਕਰੀਏ ।

ਬੀਰ—ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਉਠਾ ਦਿਆ ਕਰੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਫੇਰੀ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਵੇਚ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਮੁੰਨੀ—ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਬਕਸਾ ਵੀ ਠੀਕ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ।

ਬੀਰ—ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਦੋਨੋਂ ਕੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਪਾ ਕੇ ਮੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ

ਪੈਸੇ ਅੱਜ ਵੱਟਾਂਗੇ ਨਾ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ਲ ਜੋਗਾ ਸੌਦਾ ਖਰੀਦ ਲਵਾਂਗੇ, ਤੇ ਕੁਝ ਸੌਦਾ ਉਧਾਰਾ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵੱਟਕ ਹੋਣ ਤੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ । ਕਿਉਂ ਠੀਕ ਹੈ ਨਾ ?

ਮੁੰਨੀ—(ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚੀ ਹੋਈ) ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ । (ਬਾਹਰੋਂ ਦੇਖ ਕੇ) ਭਾਅ ! ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ।

(ਦੋਨੋਂ ਜਟੇ ਛੁਟਾ ਛੁਟ ਸਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ)

(ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੌਤਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ)

ਬੀਰ—ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ...

ਮੁਨਸ਼ੀ—ਰਾਮ ਰਾਮ, ਕੀ ਗਲ ਹੈ ?

ਬੀਰ—ਤਹਾਡੀ ਮਿਹਰ ਹੈ । (ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ) ਸੁਵਾਹ ਮਿਹਰ ਹੈ । ਅੱਜ ਕੀ ਹੋਇਆ ?

ਮੁੰਨੀ—ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਾ ਭਲਾ ?

ਬੀਰ—ਨਹੀਂ ।

ਮੁੰਨੀ—(ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਸੋਨੂੰ ਮੋਨੂੰ ।

ਸੋਨੂੰ-ਮੋਨੂੰ—ਆਜ ਹਮਨੇ ਲੱਡੂ ਖਾਠੇ ਹੈ, ਬਿਸਕੁਟ ਨਹੀਂ ਖਾਠੇ ।

ਬੀਰ+ਮੁੰਨੀ—ਹਾਂ ਹਾਂ ਲੱਡੂ ਵੀ ਖਾਉ ਤੇ ਬਿਸਕੁਟ ਵੀ ਖਾਓ ।

ਸੋਨੂੰ-ਮੋਨੂੰ—ਬਾਬਾ ਲੈ ਦੇ ਨਾ ।

ਮੁਨਸ਼ੀ—ਨਾ ਨਾ ਨਾ, ਬਿਸਕੁਟ ਗੰਦੇ ਲੱਡੂ ਅੱਛੇ ।

ਸੋਨੂੰ-ਮੋਨੂੰ—ਹਾਂ ਹਾਂ ਹਾਂ ਬਿਸਕੁਟ ਗੰਦੇ ਲੱਡੂ ਅੱਛੇ ।

(ਬੀਰ ਤੇ ਮੁੰਨੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਬੀਰ—ਮੁੰਨੀ ਤੂੰ ਬੇਠ ਮੈਂ ਜਰਾ ਮੰਦਿਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਵਾਂ ।

ਮੁੰਨੀ—ਭਾਅ ! ਅੱਜ ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਨੇ ਬੋਹਣੀ ਤਾਂ ਕਰਾਈ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਮੰਦਿਰ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕਾਂਗੇ ।

ਬੀਰ—ਹਾਂ, ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੀਏ (ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਕੇ) ਚੱਲ ਮੱਥਾ ਤਾਂ ਟੇਕ ਆਉਨਾਂ, ਵੱਟਕ ਹੋਣ ਤੇ ਪੈਸੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਂਗੇ, ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਚੀਬ ਦੇਵੀਂ ।

ਮੁੰਨੀ—ਅੱਛਾ !

(ਕੁਝ ਅਵਾਰਾ ਜਿਹੇ ਲੜਕੇ ਬੰਟੇ ਖੇਡਣ ਲਈ ਆ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੇਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਮਾਦਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਮੁੰਨੀ—ਰਾਮੇ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ।

ਜਮਾਦਾਰ ਰਾਮਾ—ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ! ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿ ਪੁੱਤ, ਤੂੰ ਐਨੀ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ, ਬੀਰੁ ਕਿਥੇ ਹੈ ?

ਮੁੰਨੀ—ਮੰਦਿਰ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਰਾਮਾ—ਅੱਛਾ ਪੁੱਤ ਅੱਛਾ.....(ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ) ਰੱਬਾ ਤੂੰ ਵੀ ਬੜਾ ਪੱਥਰ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਥੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਢਿੱਡ ਨਾ ਲਾਉਂਦਾ, ਵਾਹ ਰੱਬਾ ਵਾਹ, ਵਾਹ ਰੱਬਾ ਵਾਹ ।

(ਬੰਟੇ ਖੇਡਣ 'ਚ ਮਸਤ ਹਨ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਬਜ਼ੁਰਗ—ਖਬਰ ਨੀ ਮੈਂ ਗਲਤ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ,
ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ...(ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ)
ਕਾਕਾ,ਕਾਕਾ,ਇਹ ਰਸਤਾ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ?

1+2—(ਉੱਠ ਕੇ) ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਦਿਸਦਾ
ਨਹੀਂ ? (ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ)

ਬਜ਼ੁਰਗ—ਕਾਕਾ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਮਤਲਬ ਸੀ ।

(ਦੇ ਉੱਠ ਕੇ ਧੱਕਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ)

ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਵਿਹਲੇ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ।

ਬਜ਼ੁਰਗ—ਕਾਕਾ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ...

3+4—ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ, ਜਾ ਬਾਬਾ
ਜਾ, ਸਿਰ ਨਾ ਖਾ ।

ਬਜ਼ੁਰਗ—ਹੂੰ, ਵੱਡੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ
ਖਏ ਹੂੰ...(ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

(ਜਮਾਂਦਾਰ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਝਾੜੂ ਫੇਰਦਾ ਫੇਰਦਾ ਇਹਨਾਂ
ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ)

ਜਮਾਂਦਾਰ—ਬੇਟਾ ਜਰਾ ਪਾਸੇ ਹੱਟਣਾ, ਮੈਂ ਜਰਾ ਝਾੜੂ
ਦੇ ਲਵਾਂ ।

1. ਕੀ ਕਿਹਾ ਮੁੜ ਕਹੀ ਤਾਂ ।

ਜਮਾਂਦਾਰ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਪੁੱਤ ।

1. ਨਾਲੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ, ਦਸੀ ਖਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ ਜਾ,
ਇਹ ਦੇਖੋ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤ ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ, ਬੇਟਾ ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ।

ਸਾਰੇ—ਓਏ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਕਢਦੇ ?

2. ਕਰੀਏ ਤੇਰੀ ਹੱਸ ਟਿਕਾਣੇ ।

ਬਾਕੀ—ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਉ ।

(ਮਾਰਦੇ ਹਨ)

ਮੁੰਨੀ ਦੋੜੀ ਦੋੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਮੁੰਨੀ—ਰਾਮੇ ! ਰਾਮੇ !

3—ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ।

ਜਮਾਂਦਾਰ—ਬੇਟੀ ਤੂੰ ਜਾ ।

2+4—ਆਇਆ ਬੇਟਾ ਦਾ ਪਿਓ । ਹੋਰ ਮਾਰੋ ਹੋਰ
ਮਾਰੋ ।

ਜਮਾਂਦਾਰ—ਮਾਫ ਕਰੋ, ਮਾਫ ਕਰੋ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ
ਕਹਿੰਦਾ ।

1—ਫੜ ਕੰਨ । (ਕੰਨ ਵੜਦਾ ਹੈ)

ਬਾਕੀ—ਕੱਢ ਲੀਕਾਂ (ਲੀਕਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ)

ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ੋ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ।

ਸਾਰੇ—ਹਾਂ, ਬਾਪ, ਬਾਪ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਈ ਨਾ
ਗਲ । ਚਲੋ ਬਈ ਚਲੋ, ਫੇਰ ਲੈਣ ਦਿਓ ਝਾੜੂ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ।

(ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਮੁੰਨੀ—ਰਾਮੇ ਸੱਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗੀ ।

ਜਮਾਂਦਾਰ—ਨਹੀਂ ਪੁੱਤ ਆਹ ਦੇਖ ਲੈ ਹਾਲ ਆਪਣੇ
ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ।

(ਸਮੂਹ-ਗਾਨ-ਮੰਡਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

"ਦੇਖੋ ਆਪਣੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੁਝ ਅਸਾਂ ਸਿਖਾਇਆ ਏ ।

ਦੇਖੋ ਆਪਣੇ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਅਸਾਂ ਬਣਾਇਆ ਏ ।

ਇਹ ਜਦ ਜਗ ਤੇ ਅਏ ਸਨ
ਉਜਲੇ ਉਜਲੇ ਦਰਪਨ ਸਨ
ਹਰ ਇਕ ਉਜਲੇ ਦਰਪਨ ਤੇ
ਦਾਗ ਅਸਾਂ ਹੀ ਲਾਇਆ ਏ ।

ਦੇਖੋ...

ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਦੇ

ਕਦੇ ਕਰੋਧ ਦੀ ਘੁਰਕੀ ਦੇ

ਮਹਿਕੇ ਮਹਿਕੇ ਸਾਹਾਂ ਵਿਚ

ਕੈਸਾ ਜ਼ਹਿਰ ਰਲਾਇਆ ਏ ।

ਦੇਖੋ...

ਭੇਦ ਭਾਵ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦਾ

ਨਿਰਧਨ ਤੇ ਧਨਵਾਨਾਂ ਦਾ

ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਇਆ ਤਾਂ

ਕਿਸਨੇ ਹੋਰ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ

ਦੇਖੋ ਆਪਣੇ...

(ਬੀਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਬੀਰੂ—ਲੈ ਰਾਮੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਲੈ ।

ਜਮਾਂਦਾਰ—ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿ ਪੁੱਤ...(ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਬੀਰੂ—ਜਾ ਮੁੰਨੀ ਹੁਣ ਤੂੰ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆ,

ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ?

ਮੁੰਨੀ—ਉਹੂੰ...ਅੱਛਾ ਭਾਅ । ਬਿਸਕੂਟ ਦਾ ਪੀਪਾ

ਖੁਲ੍ਹਾ ਨਾ ਫੜੀ ਝੱਟ ਦੇ ਕੇ ਮੱਥੀਆਂ ਵੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ,

ਮੈਂ ਗਈ ਤੇ ਆਈ ।

(ਮੁੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

(ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਬਸਤਿਆਂ ਨਾਲ
ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

1—ਐਨਾ ਸਾਰਾ ਹੌਮ ਵਰਕ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ।

ਸਾਰੇ—ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ।

2+3—ਤੂੰ ਸਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ।

1—ਕਰ ਤਾਂ ਲਿਆ..... ਪਰ ਗੰਦਾ ਗੰਦਾ ।

4+5+6—ਗੰਦਾ, ਗੰਦਾ ।

7+8—ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਜ ਮਾਰ ਪਉ ।

2+3—ਹਾਇ ਓਇ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਹੌਮ ਵਰਕ ਵੀ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਬਾਕੀ—ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਆਪ ।

9—ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਆਪਾਂ ਇਕੋ ਚਲਾਕੀ
ਕਰੀਏ ।

ਸਾਰੇ—ਕਿਹੜੀ ਬਈ ਕਿਹੜੀ ?

9—ਆਪਾਂ ਨਾ ਇਕ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ,
ਮਿਸੀ ਵਲੋਂ ।

ਬਾਕੀ—ਤੇ ਫੇਰ ?

9—ਫੇਰ ਸਕੂਲੋਂ ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ।

ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ—ਆਹਾ ਜੀ ਛੁੱਟੀ ।

ਸਾਰੇ—ਆਹਾ ਜੀ ਛੁੱਟੀ ।

4+5—ਪਰ ਲਿਖਾਂਗੇ ਕੀ ?

9—ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਈਏ ।

ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ - ਨਾ ਬਈ ਨਾ ਵੇਰ ਤਾਂ
ਦੁਆਈਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ, ਟੀਕੇ ਲੱਗੂਗੇ ।

(ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ)

ਸਾਰੇ - ਲੈ ਸਾਰੇ ਪੰਜੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੀ ।

6+7 - ਤੇ ਬੱਚੁ ਜੀ ਮੰਮੀ ਦੇ ਸਾਇਨ ਕੌਣ ਕਰੁ...

9 - ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ।

6+7 - ਨਾ ਬਈ ਨਾ ਅਪਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ।

ਬਾਕੀ ਕੁੜੀਆਂ - ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਆਪ ।

6+7 - ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰੇ ਦੱਸ
ਦਿਆਂਗੇ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਹਾਨੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਸਫ਼ੁਲ...
(ਫਰ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਪੈਂਤਤਾ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ)

ਬਾਕੀ - ਲੈ ਅਸੀਂ ਕੌਣੀ ਸੱਤੀ ਮੁੱਤੀ ਥੋੜਾ ਈ
ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।

2+3 - (ਆਪਸ ਵਿਚ) ਹਾਇ ਓਇ ਹੁਣ ਤਾਂ
ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਉ ।

4+5 - ਹਾਂ ਬਤੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਉ ।

(ਬਸਤੇ ਚੁੱੜਦੇ ਹਨ)

ਅੱਧੇ 1 - ਐਨੇ ਭਰੇ ਬਸਤੇ ।

ਅੱਧੇ 2 - ਹਾਇ ਓਇ ਐਨੇ ਲੰਬੇ ਰਸਤੇ ।

(ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ)

ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਬਸਤੇ

ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਰਸਤੇ

ਥੱਕ ਗਏ ਨੇ ਮੱਦੇ

ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਗੱਡੇ

ਐਨਾ ਭਾਰ ਚੁਕਾਇਆ ਏ

ਅਸੀਂ ਕੌਈ ਖੱਤੇ ਹਾਂ ?

ਜਦੋਂ ਸਕੂਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ

ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਬਸਤੇ ਲਾਹਵਾਂਗੇ

ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਆਰੁਣਗੇ

ਆਂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਰੁਣਗੇ

ਚਲੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖੋਲੋ

ਪਿਛੇ ਪਿੱਛੇ ਬੋਲੋ

ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਬੋਲੀਏ

ਅਸੀਂ ਕੌਈ ਖੱਤੇ ਹਾਂ ?

ਚਲੋ ਚਲੋ ਬਈ ਚੱਲੀਏ

ਛੋਤੀ ਛੋਤੀ ਹਿੱਲੀਏ

ਜੇਕਰ ਹੋ ਗਈ ਦੇਰ

ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਵੇਰ ?

ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਆਰੁਣਗੇ

ਝਿੜਕਾਂ ਖੂਬ ਸੁਣਾਰੁਣਗੇ ।

(ਮੁੰਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਤੁਰੇ ਹੀ ਤਾਂ ਜਾਨੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਖਲੋਤੇ ਹਾਂ ?

ਅਸੀਂ ਕੌਈ ਖੱਤੇ ਹਾਂ ?

ਅਸੀਂ ਕੌਈ ਖੱਤੇ ਹਾਂ ?

ਚੰਗਾ ਜੀ ਨਮਸਤੇ, ਅੱਛਾ ਜੀ ਨਮਸਤੇ

ਭਰੇ ਭਾਰੇ ਬਸਤੇ, ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਰਸਤੇ ।

(ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਮੁੰਨੀ+ਬੀਰੂ - (ਬਸਤਿਆਂ ਦਾ ਅਭਿਨੈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ)

ਬੀਰੂ - ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਬਸਤੇ

ਮੁੰਨੀ - ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਰਸਤੇ

ਦੋਨੋਂ - ਚੰਗਾ ਜੀ ਨਮਸਤੇ

ਅੱਛਾ ਜੀ ਨਮਸਤੇ

ਚੰਗਾ ਜੀ ਨਮਸਤੇ

ਦੋਨੋਂ - ਉਹ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਕੌਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੰਨੀ - ਭਾਅ ਕੌਈ ਗਾਹਕ ਆਇਆ ।

ਬੀਰੂ - ਕੌਈ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਘਾਂਟੇ ਭਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਬੈਠੇ

ਹਾਂ ਭਲਾ ਜੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖੋਰੀਏਗਾ ਤਾਂ
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖੋਰੀਏਗੀ...

ਮੁੰਨੀ - ਭਾਅ, ਉਹ ਭਈਆ ਜਿਹਾ ਆ ਰਿਹਾ,
ਜਰੂਰ ਬੀੜੀ ਲਉਗਾ (ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ)

ਬੀਰੂ - ਹਾਂ ਉਹ ਬੱਚੇ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਗੱਲੀਆਂ
ਲੈਣਗੇ । ਫਤਾਈਂ ਜਰਾ ਮਰਤਬਾਨ ।

ਬੱਚੇ (ਦੋ) - ਚਲੋ ਚਲੋ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ - (ਲੰਬ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

1 - ਪੰਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਦੇਣਾ ।

ਦੋਨੋਂ - ਗੱਲੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ?

(ਗਾਹਕ) ਬੱਚਾ - ਹਾਂ ।

ਬੀਰੂ - ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਲੈ ਲੈ ਜੋ ਦਸੀ ਦੀਆਂ
ਲਏਂਗਾ ਤਾਂ ਪੰਜ ਆਉਣਗੀਆਂ ।

ਮੁੰਨੀ - ਮਤਲਬ ਕਿ ਇਕ ਵਾਧੂ ।

ਬੱਚਾ - ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਪੰਜੀ ਹੀ ਹੈ ।

ਬੀਰੂ - ਲੈ ਵੋਰੋ ।

(ਬੱਚਾ ਗੱਲੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

(ਭਈਆ ਜਿਹਾ ਬੀੜੀ ਲੱਭਦਾ ਹੋਇਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ)

ਭਈਆ - ਬੀੜੀ ਜਾਹੀਏ ?

ਮੁੰਨੀ - ਕਿਹੜੀ ਦੇਵਾਂ ?

ਬੀਰੂ ਉਹੀ ਸੂਰਜ ਛਾਪ ਵਾਲੀ ਦੇ ਦੇ, ਵਧੀਆ ਦੀ
ਵਧੀਆ ਤੇ ਸਸਤੀ ਦੀ ਸਸਤੀ ।

ਭਈਆ - ਸ਼ੇਰ ਵਾਲੀ ਹੈ ?

ਬੀਰੂ - ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਕਾ ਬੀੜੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕਲ ਨਕਲੀ
ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਲਿਆਉਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ।
ਸ਼ੇਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੀਆ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਛਾਪ ਹੈ,
ਵੇਸ਼ ਚਾਂਦ ਡੇ ਬਾਲਕ ਛਾਪ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ
ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ...

ਮੁੰਨੀ - (ਬੀੜੀ ਫੜਾਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਸੁਲਗਾਉਗੇ ?

(ਭਈਆ ਸੁਲਗਾ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

(ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ) ਭਾਅ ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੀੜੀ ਸੁਲਗਾ ਦਿਤੀ ਤਾਂ
ਬਤੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗੂ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਕਾ ।

ਬੀਰੂ - ਤੂੰ ਵੀ ਬਤੀ ਚੁਸਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ !

(ਮੁੰਨੀ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)

ਬੀਰੂ—ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਮੰਦਿਰ ਪੈਸੇ ਚੜ੍ਹਾ ਆਵਾਂ, ਕੱਥ ਨਾਲ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਾ...

ਮੁੰਨੀ—ਹਾਂ ਨਾਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਂ ਕਿ ਬਹੁਤੀ ਵੱਟਕ ਹੋਵੇ।

ਬੀਰੂ—ਅੱਡਾ...। (ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਮੁੰਨੀ—ਸਮਾਨ ਠੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ)

ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਝਾੜੀ ਜਾਓ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਐਨੀ ਮਿੱਟੀ ਕਿਥੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਬੀਰੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)

ਬੀਰੂ—ਮੁੰਨੀ ਮੈਂ ਅੱਜ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਨਾਲੇ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਐਨੀ ਵੱਟਕ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰਲ੍ਹ ਜੋਗਾ ਸੌਦਾ ਖਰੀਦ ਲਈਏ।

ਮੁੰਨੀ—(ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਾਬਣ ਦੀ ਚਾਕੀ ਫੜੀ ਹੋਈ) ਭਾਅ ! ਇਹ ਅਜੇ ਤਕ ਵਿਕੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪਈ ਹੈ।

ਬੀਰੂ—ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਚਾਰ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਦੋ ਵਿਕ ਗਈਆਂ, ਦੋ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਪਈਆਂ ਨੇ।

ਮੁੰਨੀ—ਭਾਅ ! ਇਹ ਸੁੱਕ ਕੇ ਲੱਕੜੀ ਬਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਚ ਦੇ।

ਬੀਰੂ—(ਖਿੱਝ ਕੇ) ਕੋਈ ਲਏ ਵੀ ਤਾਂ... (ਦੋ ਕਲਰਕ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਉਂਦੇ ਹਨ) (ਗੱਲਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ)

ਕਲਰਕ—ਯਾਰਾ ! ਤੂੰ ਬੈਂਸ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਲੈ।

2—ਕਾਹਦੀ ਮਾਫੀ।

1—ਯਾਰ ! ਐਵੇਂ ਚਿੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ।

2—ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

1—ਸਿਗਰਟ ਹੈ।

2—ਨਹੀਂ ਚਲ ਉਥੋਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

(ਸਾਹਮਣੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਮੁੜਦੇ ਹਨ)

ਦੋਨੋਂ—ਚੰਪਾ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹਾਲੇ ਬੰਦ ਹੈ।

2—ਚਲ ਉਥੋਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

(ਬੀਰੂ-ਮੁੰਨੀ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ)

1—ਦੋ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦਈਂ।

ਬੀਰੂ—ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਾਹਬ ?

1—ਵਿਲਸਨ।

(ਆਪਸ ਵਿਚ ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ)

ਬੀਰੂ—ਸਾਹਬ ! ਕਪੜੇ ਧੋਣ ਨਾ ਸਾਬਣ ਚਾਹੀਏ ?

ਮੁੰਨੀ—ਸਾਹਬ ! ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਾਬਣ ਹੈ, ਫਸਟ ਫਲਾਸ, ਇਹ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕਪੜੇ ਦੁਧ ਫਰੋਗੇ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬੀਰੂ—ਤੇ ਸਾਹਬ ਹੈ ਵੀ ਬੜਾ ਸਸਤਾ, ਇਕ ਟਿੱਕੀ ਸਿਰਫ ਅੱਧੀ ਪੈਸੇ ਦੀ। ਦੋ ਹੀ ਰੋਹ ਗਈਆਂ ਨੇ, ਜੇ ਦੋਨੋਂ ਲੈ ਲਵੋਗੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਸਤਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ, ਸਾਹਬ,

ਸਿਰਫ ਡੇਢ ਰੁਪਿਆਂ।

ਕਲਰਕ—ਸਿਗਰਟ ਤਾਂ ਦਿਓ।

ਮੁੰਨੀ—(ਫੜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ) ਸਾਹਬ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਐਨਾ ਵਧੀਆ ਤੇ ਸਸਤਾ ਸਾਬਣ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮਿਲਣਾ।

(ਕਲਰਕ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਫੜਾ ਕੇ ਫੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬੀਰੂ—ਬੋਲਾ ਸੀ ਸਾਲਾ...।

ਮੁੰਨੀ—(ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖਕੇ) ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਬਰਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਮੁੰਨੀ—ਮਿੱਠੇ ਖਿਡੌਣੇ ਉਦਰ ਉਪਕੇ) ਅੱਧੀ ਵੱਟੀ ਦਾ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਮੁੰਨੀ (ਚੁਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਦੀ ਹੈ)

(ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲਾ ਲੰਘਦਾ ਹੈ)

ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲਾ—ਖਿਡੌਣੇ ਲਉ, ਖਿਡੌਣੇ ਲਉ।

(ਦੋਨੋਂ ਦੇਖਕੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਭਾਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਲਾ ਟਲੀ)

ਬੀਰੂ—ਗੱਲੀਆਂ ਅੰਬ-ਪਾਪੜ ਤੂੰ ਦਈ ਜਾਈਂ, ਮੈਂ ਬਿਸਕੁਟ ਦਈ ਜਾਉਂ... ਠੀਕ ਹੈ ?

ਮੁੰਨੀ—ਹਾਂ ਦੋ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਜਾਣਗੇ !

ਬੀਰੂ—ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਗਏ ਨਹੀਂ।

(ਮਿੱਠੇ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲਾ ਫਿਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਮਿੱਠੇ ਖਿਡੌਣੇ ਵਾਲਾ—ਮਿੱਠੇ ਖਿਡੌਣੇ, ਪੰਜੀ ਪੰਜੀ, ਮਿੱਠੇ ਖਿਡੌਣੇ ਪੰਜੀ ਪੰਜੀ। ਹਾਥੀ ਲਓ, ਘੋੜਾ ਲਓ ਪੰਜੀ ਪੰਜੀ, ਤੋਤਾ ਲਓ ਮੈਨਾ ਲਉ ਪੰਜੀ ਪੰਜੀ, ਮਿੱਠੇ ਖਿਡੌਣੇ ਪੰਜੀ ਪੰਜੀ।

(ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਬੀਰੂ-ਮੁੰਨੀ ਵਲ ਦੇਖਕੇ, ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬੀਰੂ—ਮੁੰਨੀ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਉਥੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੀਰੂ-ਮੁੰਨੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੰਨੀ ਉੱਠ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਮੁੰਨੀ—ਖਸਤਾ ਕਰਾਰੇ ਬਿਸਕੁਟ, ਵਧੀਆ ਸੰਤਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ, ਅੰਬ ਪਾਪੜ ਲਓ, ਬਿਸਕੁਟ ਲਓ।

ਬੱਚੇ—ਜਾ, ਜਾ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ।

ਬੱਚੇ—ਖੰਡ ਦੇ ਖਿਡੌਣੇ, ਜੀਅ ਪਰਚੋਣੇ, ਖੇਡ ਲਓ, ਖਿਡਾ ਲਓ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤਾਂ ਖਾ ਲਓ।

ਬੀਰੂ—ਮੁੰਨੀ, ਮੁੰਨੀ (ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸਟਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਕੀ ਕਰਦੀ ਪਈ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਲੋਕ ਆ ਗਏ ਨੇ, ਇਥੋਂ ਦੁਕਾਨ ਚੁਕਾਵੇਂਗੀ ?

ਮੁੰਨੀ—ਭਾਅ !

ਬੀਰੂ—ਮੁੰਨੀ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਹ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇਥੇ ਰਹੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਸਾਡੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਲਉ, ਚਲ ! ਕੀ ਫਾਇਦਾ।

ਬੱਚੇ—(ਗਤੀ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਖੰਡ ਦੇ ਖਿਡੌਣੇ
ਜੀਅ ਪਰਚੋਣੇ

ਖੇਡ ਲਉ ਖਿਡਾ ਲਉ
ਟੁੱਟ ਗਏ ਤਾਂ ਖਾ ਲਉ ।

(ਨੱਚਦੇ-ਟੱਪਦੇ ਬੱਚੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ
ਫੁਗਫੁਗੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।)
(ਮਦਾਰੀ-ਬੰਦਰ-ਬੰਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਚ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।)

ਮਦਾਰੀ—ਚਲੋਂ ਬੱਚਿਓਂ ਬੰਨੋਂ । ਹਾਂ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ,
ਕਦਰਦਾਨ ਇਸ ਪਾਪੀ ਪੇਟ ਨੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਨਾਚ ਨਚਾਏ,
ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਬੰਦਰ-ਬੰਦਰੀ ਦਾ ਨਾਚ ਵੀ ਦੇਖੋ...
ਹਾਂ ਬਈ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੂ ਨਾਚ ਦਿਖਾ ਦੇ !

ਬੰਦਰ—(ਸਿਰ ਨਾਂਹ 'ਚ ਮਾਰਦਾ ਹੈ)

ਮਦਾਰੀ—ਨੱਚਣਾ ਨਹੀਂ ?

ਬੰਦਰ—ਉਂਹੂੰ...

ਮਦਾਰੀ—ਜੇ ਨੱਚੋਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੇ,
ਫੇਰ ਰੋਟੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੂ, ਪੇਟ ਕਿਵੇਂ ਭਰੇਗਾ, ਨੱਚ ਲੈ ਹਾਂ
ਸਾਥਾਸ । ਚਲ ਆਪਣੀ ਬੰਗਮ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਾ ਲੈ ।

(ਬੰਦਰ-ਬੰਦਰੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੱਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,
ਮੰਨਦੀ ਨਹੀਂ)

ਮਦਾਰੀ—ਕਿਉਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ, ਆਹੋ ਤੈਨੂੰ ਸਾੜ੍ਹੀ
ਵੀ ਲੈ ਚੁੱ ਪਹਿਲੇ ਨੱਚ ਤਾਂ ਲੈ ਪੈਸੇ ਮਿਲਣਗੇ ਤਾਂ ਚੀ ਨਾ,
ਲੈ ਬਈ ਮੰਨ ਗਈ...ਹਾਂ ਸਾਥਾਸ । (ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ)..

(ਮੰਚ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼)

ਨੱਚ ਮੇਰੇ ਬੰਦਰ, ਤੂੰ ਨੱਚ ਕੇ ਦਿਖਾ
ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾ

ਕੋਈ ਕੋਈ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਚੂਰ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦਾ
ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਆਦਮੀ ਲੰਗੂਰ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦਾ
ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦਾ
ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦਾ
ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਰੋ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾ
ਨੱਚ ਮੇਰੇ...

ਨੌਕਰ ਨੇ ਸਾਹਬ ਦੇ ਸਹਾਰਿਆਂ ਤੇ ਨੱਚਦੇ
ਸਾਅਬ ਜੀ ਨੇ ਮੇਮ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇ ਨੱਚਦੇ
ਮੇਮ ਜੀ ਨੇ ਗੋਟਿਆਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੇ ਨੱਚਦੇ
ਅਸੀਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਿਆਂ ਤੇ ਨੱਚਦੇ
ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨੱਚਣਾ ਸਿਖਾ ।
ਨੱਚ ਮੇਰੇ...

ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹਨ ਅੰਭਨੇਤਾ ਏਥੇ ਨੱਚਦੇ
ਹੋਰ ਗੱਲ ਫੱਡੇ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ ਏਥੇ ਨੱਚਦੇ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਚ ਤੱਕਦੇ
ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਨੱਚਦੇ
ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਸੰਗ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹਯਾ,
ਨੱਚ ਮੇਰੇ...

ਨੱਚਣਾ ਸਿਖਾਵੇ ਪੇਟ ਨਾਚ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹੈ

ਪੈਸੇ ਦੀ ਛਣਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਕਿਹੜਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ
ਭੁੱਖੇ ਭੁੱਖੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਚੂਰੇ ਜਦੋਂ ਨੱਚਦੇ
ਨੱਚਦੇ ਨੇ ਪੈਰ ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਉਤੇ ਮੱਚਦੇ
ਪੇਟ ਦੇਵੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨੱਚਣਾ ਸਿਖਾ
ਨੱਚ...

(ਇਸ ਗੀਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬੀਰੂ-ਮੁੰਨੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖ
ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਮੁੰਨੀ ਦੌੜ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਾਲੀ
ਥਾਂ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੀਰੂ ਵੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ
ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਖਲੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਦਮ ਜਦੋਂ
ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਨੋਂ ਦੁਕਾਨ ਵਲ ਨੂੰ
ਦੌੜਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁੰਨੀ ਫਿਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀ
ਹੈ । ਇਕ ਦੋ ਆਦਮੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦੇ
ਹੋਏ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।)

ਬੀਰੂ—ਮੁੰਨੀ...ਮੁੰਨੀ

ਮੁੰਨੀ—ਕੀ ਹੈ ਭਾਅ ?

ਬੀਰੂ—ਚਲ ਆ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ।

ਮੁੰਨੀ—ਭਾ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਚਲੀਐਂ ?

ਬੀਰੂ—ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ।

ਮੁੰਨੀ—ਭਾ ! ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੈਗਾ ਤਾਂ ਹੈ ।

ਬੀਰੂ—ਮੁੰਨੀ ਜੇ ਤੂੰ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਗਾਹਕ
ਆਉਂਦੇ ਨੇ ।

ਮੁੰਨੀ—ਅੱਛਾ ।

ਬੀਰੂ—ਚੱਲ ਕੀ ਪਿਆ ਇਹਨਾਂ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ।

ਮੁੰਨੀ—ਆਹੋ !

(ਦੋਨੋਂ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਗੀਤ ਜਾਰੀ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ)

ਮਦਾਰੀ—ਇਸ ਪਾਪੀ ਪੇਟ ਲਈ ਚਾਰ ਚਾਰ ਆਨੇ
ਰੁਪਿਆ...ਦਿਓ ਮੇਰੇ ਭਰਾਏ, (ਉਗਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੱਚੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।)

(ਬੀਰੂ-ਮੁੰਨੀ ਦੋਨੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਵਿਚ ਵਿਚ
ਕਿਤੇ ਮੁੰਨੀ ਉੱਘਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼—ਬੀਰੂ-ਮੁੰਨੀ । (ਤੁਭਕ ਕੇ)

ਮੁੰਨੀ—ਸੱਚੁ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੱਚੁ—ਬੀਰੂ-ਮੁੰਨੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਬੁਲਾ ਰਹੀ ਹੈ,
ਜਾਓ ਰੋਟੀ ਖਾ ਆਓ ।

ਬੀਰੂ—ਜਾ ਮੁੰਨੀ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾ ਆ ।

ਮੁੰਨੀ—ਨਹੀਂ ਭਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਖਾ ਆ ।

ਬੀਰੂ—ਨਹੀਂ ਮੁੰਨੀ ਤੂੰ ਖਾ ਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਾਲ
ਲਈ ਆਈਂ

ਮੁੰਨੀ—ਅੱਛਾ (ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

(ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਛੁੱਟੀ ਛੁੱਟੀ ਕਰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)
ਮੰਚ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੰਗਤੇ ਬੱਚੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ।)

ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ 1+2—(ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ
ਬਾਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ) ਆਓ ਆਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਤਮਾਸ਼ਾ
ਦਿਖਾਵਾਂ ।

ਬਾਕੀ ਬੱਚੇ—ਕਿਹੜਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਈ ਕਿਹੜਾ ? (ਉਹ ਬੱਚੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ) ਬੱਚੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਸਦੇ ਹਨ ।

1+2—ਨਾ ਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਹੱਸਣਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਮਜ਼ਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ।

(ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੰਗਤਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਰੋਟੀ ਖਾਉਗੇ ?

(ਮੰਗਤੇ ਬੱਚੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਆਹ ਦੇਖੋ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਦੀ ਰੋਟੀ (ਰੋਟੀ ਡੱਬੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ)

(ਮੰਗਤੇ ਰੋਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਝੱਪਟਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬੱਚੇ ਰੋਟੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਕਾਈ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ)

ਬੀਰੂ—(ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਇਕ ਦਮ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਦਮ ਆਪ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ)

ਨਹੀਂ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਸਾਡੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ।

(ਝੂਠਾ ਝੂਠਾ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਰਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਿਸ ਜਾਂਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ)

(ਬੱਚੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਬੀਰੂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ)

(ਮੁੰਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

ਮੁੰਨੀ—ਭਾ ! ਕੁਝ ਵਿਕਿਆ ? (ਬੀਰੂ ਚੁੱਪ ਹੈ)

(ਮੁੰਨੀ ਬੀਰੂ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਬੀਰੂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਮੁੰਨੀ—ਭਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ? (ਚੁੱਪ)

ਮੁੰਨੀ—(ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ) ਭਾ ! ਇਹਨਾਂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਬੋਹਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਬੀਰੂ ਹੁੰ ਇਹਨਾਂ ਬਚਿਆਂ ਵਿਚ ਐਨੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਥੇ । ਜੇ ਮੁੰਨੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ...ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮੁੰਨੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । (ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਮੁੰਨੀ—ਲੈ ਭਾ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ ।

ਬੀਰੂ—(ਰੋਟੀ ਫੜ ਕੇ) ਜਾ ਮੁੰਨੀ ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਆ । (ਮੁੰਨੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਬੀਰੂ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਮੰਗਤਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਬੀਰੂ—ਲਓ ਬੱਚਿਓ, ਭੁੱਖ ਲਗੀ ਹੈ ਨਾ, ਇਹ ਲਓ ਰੋਟੀ ਖਾਓ ਬੱਚਿਓ, ਖਾਓ, (ਦੇ ਕੇ ਮੁੜਦਾ ਹੈ) ਬੇਚਾਰੇ !

(ਮੁੰਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

ਮੁੰਨੀ—ਭਾ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੀ ਖਾਏਂਗਾ ?

ਬੀਰੂ—ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਮੁੰਨੀ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਕ ਦਿਨ ਨਾ ਖਾਧੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦਸੀਂ ।

ਮੁੰਨੀ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਸਾਂਗੀ ।

ਬੀਰੂ—ਨਹੀਂ ਮੁੰਨੀ ਨਹੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਅੱਜ

ਇਹਨਾਂ ਬੇਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ।

(ਬੀਰੂ ਬਹੁਤ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਮੁੰਨੀ—ਅੱਛਾ ਭਾਅ ਮੈਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਾਂਗੀ ।

ਬੀਰੂ ਤੇ ਮੁੰਨੀ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਬੀਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਮੁੰਨੀ ਉੱਘਣ ਲਗਦੀ ਹੈ)

(ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਕਲਰਕ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਉਂਦੇ ਨੇ)

ਕਲਰਕ 1—ਯਾਰ ਸਾਨੂੰ ਕਲਰਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਸਮਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ।

3—ਜੇ ਅਫਸਰ ਖੁਦ ਖੋਤਾ ਹੋਊ ਤਾਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਬੰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਊ ।

4—(ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ) ਮੰਗਤੇ ਬੱਚੇ ਮੰਗਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।

2+3—ਚਲੋ ਚਲੋ ਦਫਾ ਹੋ ਜਾਓ ।

ਮਾਂ—ਸਾਹਬ ਦਸ ਪੈਸੇ ।

ਕਲਰਕ 4—ਕਿਉਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਮੰਗਤਰ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ?

1+4—ਚਲ...ਚਲ ।

4—ਆਪ ਤਾਂ ਸਾਅਬ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਬੀਵੀ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ।

3—ਤੇ ਕੁਰਸੀ ਨਾਲ ਐਸਾ ਚਿਪਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਠਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ । (ਹਾਂ...ਹਾਂ...ਹਾਂ ਹੱਸਦੇ ਹਨ)

(ਦੋ ਮੋਚੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਮੋਚੀ 1—ਪਾਲਿਸ਼

2—ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼

1—ਕਰੀਮ ਪਾਲਿਸ਼

1—ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਪਾਲਿਸ਼

(ਕਲਰਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ)

1—ਬਾਬੂ ਜੀ ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਵਾ ਲਓ

2—ਬਾਬੂ ਜੀ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਪਾਲਿਸ਼ ਹੈ ਮੂੰਹ ਦਿਖਣ ਲਗ ਪਊ

ਕਲਰਕ 1+2+3—ਚਲ ਚਲ ਪਿੱਛੇ ਹਟ

ਮੋਚੀ—ਬਾਬੂ ਜੀ ਫੇਰ ਇਕ ਚਵੱਨੀ ਹੀ ਦੇ ਦਿਓ ।

ਸਾਰੇ—ਕਿਉਂ ਓਏ, ਇਹ ਕੋਈ ਮੰਗਣ ਦਾ ਨਵਾਂ ਦੰਗ ਹੈ ?

ਮੋਚੀ—ਬਾਬੂ ਜੀ ਭੁੱਖ ਲਗੀ ਹੈ, ਕੀ ਕਰੀਏ ?

2—ਬਾਬੂ ਜੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ।

ਦੋਨੋਂ—ਬਾਬੂ ਜੀ ਫੇਰ ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼ ਹੀ ਕਰਵਾ ਲਓ ।

3+4—ਕਿਉਂ ਓਏ ਕੋਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹੈ ?

ਮੋਚੀ 1—ਫੇਰ ਚਵੱਨੀ ਹੀ ਦੇ ਦਿਓ ।

1+2—ਕਿਉਂ ਓਏ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦਾ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਲੋ ਚਲੋ-ਦਫਾ ਹੋ ਜਾਓ (ਕਹਿੰਦੇ ਆਪ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

(ਮੋਚੀ ਮੰਚ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ)

ਦੋਨੋਂ—(ਆਪਸ ਵਿਚ)

ਦੋਨੋਂ—(ਆਪਸ ਵਿਚ)

ਨਾ ਕੰਮ ਮਿਲਦਾ, ਨਾ ਰੋਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਰੀਏ ਕੀ ?

(ਸੁਸਤ ਕਦਮੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ)

ਮੋਚੀ 1—ਪਾਲਿਸ਼

2—ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼ (ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

(ਸਮੂਹ ਗਾਇਕ-ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਕੰਮ ਦਿਓ ਜਾਂ ਭਿਖਿਆ ਦੇਵੋ।

ਨਾ ਕਿ ਫੰਕੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਵੋ।

ਭਿਖਿਆ ਮੰਗੋ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ।

ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਏਹੋ ਕਹਿੰਦੇ।

ਕੰਮ ਕਰੋ, ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਖਾਵੋ।

ਕੰਮ ਦੇ ਬਾਝੋਂ ਕਾਹਦੇ ਪੈਸੇ।

ਕੰਮ ਮੰਗੋ ਤਾਂ ਕੰਮ ਨਾ ਦਿੰਦੇ।

ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੇ ਕੌਸੇ ?

ਐਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕੋਂ ਸੋਚੋ।

ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਖਿਆ ਦੇਵੋ

ਕੰਮ ਦਿਓ.....

ਫਿਰ ਉਹ ਕੁਝ ਪਲ ਸੁੱਚ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ

ਲੇਕਿਨ, ਪਰੰਤੂ, ਐਸੇ ਵੇਸੇ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਵਧ ਗਈ।

ਸਭ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕੌਸੇ।

ਹੇਠਾਂ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਅੰਬਰ

ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਨੈ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਣਮੁਕ ਖਜ਼ਾਨੇ।

ਧਰਤੀ ਸਾਗਰ ਪਰਬਤ ਜੰਗਲ

ਲੋੜ ਹੈ ਦੌਲਤ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ

ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਖਰਚੀ ਜਾਵੇ।

ਛਾ ਇਹ ਐਵੇਂ ਜੋੜੀ ਜਾਵੇ।

ਨਾ ਇਹ ਐਵੇਂ ਰੋੜੀ ਜਾਵੇ।

ਇਹਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨੂੰ।

ਮਾਣ ਦਿਓ ਲੱਜਿਆ ਨਾ ਦੇਵੋ।

ਕੰਮ ਦਿਓ ਜਾਂ ਭਿੱਖਿਆ ਦੇਵੋ...

ਬੀਰੂ—(ਮੁੰਨੀ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ) ਮੁੰਨੀ ਮੁੰਨੀ, ਜਾ ਮੁੰਨੀ
ਜ਼ਰਾ ਨਲਕੇ ਤੇ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਆ, ਗਾਹਕੀ ਦਾ ਟੈਮ ਹੋਣ
ਵਾਲਾ ਹੈ।

(ਮੁੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਬਾਹਰੋਂ ਅਵਾਜ਼—ਬੀਰਿਆ (ਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼) ਬੀਰਿਆ।

ਬੀਰੂ—ਹਾਂ ਮਾਂ।

ਮਾਂ ਮੁੰਨੀ ਕਿਥੇ ਹੈ ?

ਬੀਰੂ—ਮਾਂ ਉਹ...ਉਹ ਆ ਰਹੀ।

ਮੁੰਨੀ—ਹਾਂ ਮਾਂ।

ਮਾਂ—ਲੈ ਪੁੱਤ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਸੰਭਾਲਿਓ, ਮੈਂ
ਜ਼ਰਾ ਦੋ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਆਵਾਂ।

ਬੀਰੂ—ਪਰ ਮਾਂ.....

ਮੁੰਨੀ—ਹਾਂ ਮਾਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗਾਹਕੀ ਦਾ ਟੈਮ ਹੋਣ

ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਮਾਂ—ਕੋਈ ਨਾ ਪੁੱਤ ਕੋਈ ਨਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ
ਲੈ ਗਈ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਚ
ਨੋਚ ਕੇ ਮਾਰ ਸੁਟਣੈ।

ਦੋਨੋਂ—ਕਿਉਂ ਮਾਂ ?

ਮਾਂ—ਹਾਂ ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਜੁਆਬ ਦੇ ਦੇਣਗੇ, ਅੱਡਾ,
ਮੈਂ ਜਾਨੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਿਓ।

(ਮਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਮੁੰਨੀ—ਨਿੱਕਿਓ ਇਥੇ ਬੈਠ ਜਾਓ

ਮੁੰਨੀ—ਭਾ ! ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਮਾਂਦਿਰ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਚੜ੍ਹਾ
ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਬਹੁਤੀ ਵੱਟਕ ਹੋਵੇ।

ਬੀਰੂ—ਸਵਾਹ ਵੱਟਕ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰੱਬ ਸਭ ਦੀ
ਸੁਣਦੇ, ਬਲਾ ਹੈ ਸਾਲਾ....।

ਮੁੰਨੀ—(ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖਕੇ) ਰੱਬ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਨਹੀਂ
ਕਢੀਦੀ।

ਬੀਰੂ—ਤੇ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਕੱਢ ਲਏ, ਮੈਂ ਤਾਂ
ਕਦੂੰਗਾ....।

ਮੁੰਨੀ—ਭਾ ! ਜੇ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸੰਦਾ ਵਿਕ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ
ਆਪਾਂ ਆਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦੇ।

ਬੀਰੂ—ਤੈਨੂੰ ਆਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਪਈ ਹੈ, ਇਥੇ
ਰਾਤੀਂ ਆਟਾ ਕਿਥੋਂ ਆਓ ?

(ਕੁੱਕ ਕੇ) ਗੁਸੇ ਨਾਲ।

ਮੁੰਨੀ ਹੁਣ ਪੰਜ ਦਿਨ ਮਾਂਦਿਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ
ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ।

ਮੁੰਨੀ—ਕਿਉਂ ਭਾ ?

ਬੀਰੂ—ਵੱਡਾ ਆਇਆ ਰੱਬ ਸਭ। ਨਾਲੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਵੀ
ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਵੱਟਕ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਕਰਾਈ, ਇਹ ਕੋਈ
ਗਲ ਹੋਈ !

ਮੁੰਨੀ—ਭਾ ! ਇਹ ਕੈਲੰਡਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ
ਹੱਸਦੇ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਰੋਨੇ ਆਂ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਵੀ
ਹੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ! ਭਾ ਦੱਸ ਵੀ

ਬੀਰੂ—ਮੁੰਨੀ ਤੂੰ ਵੀ ਸੁਦੈਣ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਨੇ
ਨਾਲੇ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ।

(ਫੋਟੋ ਗ੍ਰਾਫਰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ)

ਮੁੰਨੀ (ਦੌੜ ਕੇ ਭਾਈ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਕੇ)

ਭਾਈ ! ਭਾਈ !! ਸਾਡੀ ਇਕ ਚਾਰਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ
ਦੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਫੋਟੋ ਇਥੇ ਲਾਵਾਂਗੇ।

ਬੀਰੂ—(ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ) ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ
ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ।

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ—ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਲਗਣਗੇ, ਪੈਸੇ ਹੈਗੇ ਨੇ ?
(ਬੀਰੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹ)

ਮੁੰਨੀ—(ਬੁੱਧ ਹੋ ਕੇ—) ਪੈਸੇ...ਪੈਸੇ...ਨਾ, ਜੇ ਸਾਡੇ
ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਨਾ ਬਣਾ
ਲੈਂਦੇ—

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ—ਪੈਸੇ ਹੈਗੇ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਦੇ ਹੂੰ।

(ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

(ਦੋਨੋਂ ਉਦਾਸ ਜਿਹੇ ਫਿਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

(ਵਿਗਿਆਪਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਵਿਗਿਆਪਨ ਵਾਲਾ—ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ !!

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਸਾਡੀਆਂ ਦੀ ਸੇਲ ਲਗ ਗਈ ।

(ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਸਜੀਆਂ ਫੱਬੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੋੜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਮੁੰਨੀ ਲੰਘਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ)—“ਬੀਬੀ ਜੀ ਕੁਝ ਚਾਹੀਏ, ਬਾਬੂ ਜੀ ਕੁਝ ਚਾਹੀਏ...।

ਸੇਲ ਲਗ ਗਈ ਸੇਲ—ਸੇਲ—ਸੇਲ—ਸੇਲ

ਔਰਤਾਂ—ਵੇ ਕਾਕੇ ਕਿਥੇ ਲਗੀ ਹੈ ਸਾਡੀਆਂ ਦੀ ਸੇਲ ?

—(ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਿਹੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ)

ਵਿਗਿਆਪਨ ਵਾਲਾ—ਸੇਲ ਲਗ ਗਈ ਸੇਲ...

ਔਰਤਾਂ—ਵੇ ਕਾਕੇ ਦਸ ਵੀ ਕਿਥੇ ਲਗੀ ਹੈ ਸੇਲ ?

ਵਿਗਿਆਪਨ ਵਾਲਾ—ਦੱਸਦਾਂ ਬੀਬੀ ਦਸਦਾਂ (ਗਾ ਕ) ਅਨਾਰਕਲੀ—ਅਨਾਰਕਲੀ ਸਾਡੀ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਚੌੜਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮੇਂ ਪਿੰਡੀ ਗਲੀ, ਅਨਾਰਕਲੀ ।

ਔਰਤਾਂ—ਪਿੰਡੀ ਗਲੀ, ਪਿੰਡੀ ਗਲੀ (ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।)

ਇਕ ਦੋ ਪੁਰਸ਼-ਔਰਤਾਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ, ਮੁੰਨੀ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਵਲ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

(ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼)

ਫੜ ਲਉ, ਫੜ ਲਉ ਭੱਜਣ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਫੜ ਲਉ, ਫੜ ਲਉ ।

(ਇਕ ਬੱਚਾ ਦੋੜਿਆਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਗਰੋਂ ਮਗਰ ਲੋਕ)

ਲੋਕ—ਜੰਮਿਆ ਅਜੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੋਬਾਂ ਕਤਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ।

2—ਸਕਲ ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਦਾਦਾ ਬਣੀ ਫਿਰਦੇ ।

(ਮਾਰਦੇ ਹਨ) ।

3—ਸਾਲੇ ਨੂੰ ਕਰੋ ਹਵਾਲਾਤ 'ਚ ਬੰਦ ।

4+5—ਹਵਾਲਾਤ 'ਚ ਤਾਂ ਬਾਅਦ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰਾਂਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰਾ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੀ ਹਵਾ ਤਾਂ ਭੱਖ ਲੈਣ ਦਿਓ ।

(ਫਿਰ ਕੁੱਟਦੇ ਹਨ)

(ਮੰਗਤੀ ਕਾਲੀ ਮਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘਾਬਰੀ ਹੋਈ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਦੌੜ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਮਾਰੋ ਸਾਲੇ ਨੂੰ ।

1—ਪੁਲਿਸ...ਪੁਲਿਸ...

(ਦੋ ਸਿਪਾਹੀ ਮਸਤ-ਚਾਲ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।)

ਦੋਨੋਂ ਸਿਪਾਹੀ—ਕੌਣ ਹੈ ਸਾਲਾ ਦੰਗਾ ਮਚਾ ਰਿਹਾ ?

ਲੋਕ—ਸਾਹਬ ! ਜੋਬਕਤਰਾ, ਜੋਬਕਤਰ ।

ਸਿਪਾਹੀ—ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਲੋਕ—ਸਾਹਬ, ਇਧਰ ਸਾਹਬ ਇਧਰ ।

(ਸਿਪਾਹੀ ਆ ਕੇ ਜੋਬਕਤਰੇ ਨੂੰ ਫੜਦੇ ਹਨ ।)

ਸਿਪਾਹੀ ਚਲੋ ਸਾਲੇ ਥਾਣੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਜੋਬਾਂ ਅਸੀਂ ਕਤਰੀਏ ।

(ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਲੋਕ 1+2—ਹਨੇਰ ਸਾਂਈ ਦਾ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖੰਭ ਲਗ ਗਏ ਨੇ ।

3—ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਐਨੀ ਸਫਾਈ ਕਿਥੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

4—ਜੰਮਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

5—ਓ ਜੰਮਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

ਦੋ ਤਿੰਨ ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ।)

1+2—ਕਮਾਲ ਹੈ ਹਾਲੇ ਤਕ ਚੰਪਾ ਰਾਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ।

(ਮੁੰਨੀ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਸੜਕ ਤੇ ਆ ਕੇ ਹਰ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ)

ਬਾਬੂ ਜੀ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ, ਬੀਬੀ ਜੀ ਕੀ ਲੈਣਾ ।

2—(ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਨੂੰ) ਯਾਰ ਸਿਗਰਟ ਲੈਣੀ ਸੀ ।

1+3 ਹੋਰ ਵੇਖ ਲੈਣੇ ਆਂ ਦੋ ਘੜੀ

ਮੁੰਨੀ—ਬਾਬੂ ਜੀ ਸਿਗਰਟ ਸਾਡੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਵੀ ਹੈ

1+2+3—(ਹੱਸਦੇ ਹਨ) ਤੂੰ, ਉਹ ਲਵਾਂਗੇ ਲਵਾਂਗੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਠਹਿਰ ਕੇ ।

(ਟਹਿਲਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੁਕਾਨ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ । ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)

(ਗਾਹਕ ਔਰਤ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਬੱਚਾ—ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਬਿਸਕੁਟ ਲੈਣੇ ਨੇ । ਕੀ ਚਿੜ, ਚਿੜ ਲਾ ਰਖੀ ਹੈ ।

ਔਰਤ—ਲੈ ਦੇਨੀ ਆਂ, ਕੀ ਸਿਰ ਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ਈ ।

(ਬੀਰੂ-ਮੁੰਨੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਔਰਤ—ਕਾਕੇ ਚਾਰ ਆਨੇ ਦੇ ਬਿਸਕੁਟ ਦਈਂ ।

(ਬੀਰੂ ਬਿਸਕੁਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਔਰਤ ਰੁਪਿਆ ਫੜਾਉਂਦੀ ਹੈ)

ਔਰਤ—ਲੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਪੈਸੇ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇ ।

ਬੀਰੂ—ਜਾਈਂ ਮੁੰਨੀ ਜ਼ਰਾ ਨੱਟ ਤੁੜਵਾ ਲਿਆ ।

(ਔਰਤ ਬਿਸਕੁਟਾਂ ਦਾ ਲਿਫਾਫਾ ਵਾਪਿਸ ਕਰਕੇ ।)

ਔਰਤ—ਰਹਿਣ ਦੇ, ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਸੀਂ ਅੱਗੋਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਬੱਚਾ—ਉਂ, ਉਂ

ਔਰਤ—ਕਿਉਂ ਰੋਨਾਂ ਏ, ਅੱਗੋਂ ਲੈ ਮਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ।

(ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੀਰੂ ਮੁੰਨੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ)

(ਦਾਦੇ, ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)

1—ਆ ਯਾਰ ਚੰਪਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਈਏ ਜ਼ਰਾ ।

2—ਹਾਂ ਯਾਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਆਪਾ ਚੰਪਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ।

3—ਯਾਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਚੰਪਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ।

4—ਸਿਗਰਟ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ।

ਮੁੰਨੀ—ਬਾਬੂ ਜੀ ਸਿਗਰਟ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਲੈ ਲਵੋ ।

1+2—ਲਵਾਂਗੇ-ਲਵਾਂਗੇ ।

3+4—ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਠਹਿਰਕੇ ।

1+2—ਕਿਉਂ ਬਈ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ, ਚੰਪਾ ਰਾਣੀ ।

ਚੰਪਾ—ਤੁਹਾਡੀ ਦਯਾ ਹੈ ਸਾਹਬ, ਕੀ ਦੇਵਾਂ ਸਾਹਿਬ ?

3+4—ਜੇ ਕੁਝ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਦੇ ਢੇ, ਤੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ।

ਸਾਰੇ—ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਦੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ।

ਚੰਪਾ—ਨਾ, ਸਾਹਬ ਨਾ, ਜ਼ਹਿਰ ਖਾਏ ਤੁਹਾਡੀ ਚੰਪਾ ।

ਸਾਰੇ—ਹਾਇ ਓਇ ਸਦਕੇ ।

(ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)

1+2—ਫੇਰ ਚੰਪਾ ਗੁਣੀ, ਸਿਗਰਟ ਹੀ ਪਿਲਾ ਦੇ ।

ਚੰਪਾ—ਲਉ ਸਾਹਬ

(ਮੁੰਨੀ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ)

ਮੁੰਨੀ—ਸਿਗਰਟਾਂ, ਬੀੜੀਆਂ, ਬਿਸਕੁਟ ਲਉ.. ਹੈ ।

(ਮੁੰਨੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ।)

4+5+6 ਆਉ ਯਾਰ ਚਲੀਏ, (ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਟਿੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

(ਮੁੰਨੀ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਆ ਕੇ)

ਮੁੰਨੀ—ਵਾਹ ! ਸਾਰੇ ਗਾਹਕ ਚੰਪਾ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ।

—ਵਿਲਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੀ ਹਨ.. ਉਹ ਉਥੇ ਕੀ ਲੈਣ ਗਏ ਨੇ ਖੁਥ ਕੋਈ ਖਾਸ ਏ ?

ਬੀਰੂ—ਹਾਂ ਖਾਸ ਏ ।

ਮੁੰਨੀ—ਐਵੇਂ ਈ ਉਹੀ ਵਿਲਜ਼ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਤਾਂ ਹੋਨ, ਕੋਈ ਖਾਸ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਨ ਭਾ ਦਸ ਵੀ.....।

ਬੀਰੂ—ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਗਾਹਕ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ...।

ਮੁੰਨੀ—ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਹਾਂ, ਇਧਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ?

ਬੀਰੂ—ਤੂੰ ਅਜੇ ਛੋਟੀ ਹੈ ।

ਮੁੰਨੀ—(ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ) ਹਾਂ ਉਹ ਬਾਬੂ ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ "ਲਵਾਂਗੇ ਲਵਾਂਗੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਠਹਿਰਕੇ," (ਬੀਰੂ ਨੂੰ) ਭਾ ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਗਾਹਕ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਣਗੇ ?

ਬੀਰੂ—(ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ) ਆ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤੂੰ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਵੱਡੀ ਹੋ ਜਾ, ਤੂੰ ਵੱਡੀ ਕਦੋਂ ਹੋਵਾਂਗੀ ?

ਮੁੰਨੀ—ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਕਦੋਂ ਹੋਵਾਂਗੀ ?

(ਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਮਾਂ—ਮੁੰਨੀ... ਮੁੰਨੀ ...।

(ਮੁੰਨੀ ਦੌੜ ਕੇ ਮਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।)

ਮੁੰਨੀ—ਮਾਂ... ਮਾਂ... ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਕਦੋਂ ਹੋਵਾਂਗੀ ?

ਮਾਂ—ਮੇਰੀ ਮੁੰਨੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਦੇਖ ਖਾਂ—(ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ) ।

ਮੁੰਨੀ—(ਖਿੰਝ ਕੇ) ਨਹੀਂ ਮਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਛੋਟੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਦੇਖ ਸਾਰੇ ਗਾਹਕ ਚੰਪਾ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਾਈ (ਮਾਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

—ਮਾਂ ਦਸ ਵੀ ਦਸ ਵੀ ਮਾਂ, ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਕਦੋਂ ਹੋਵਾਂਗੀ—? —(ਸਟਿੱਲ)

(ਬੀਰੂ ਕਲੰਡਰ ਲਪੇਟ ਰਿਹਾ ਸਟਿੱਲ ਖੜਾ ਹੈ ।)

(ਗੀਤ-ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ।) ਨੀ ਬੱਚੀਏ ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਚਾਅ ?

ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਹੋ ਕੇ ਮਾਲਦਾਰ ਬਣੇਗੀ ।

ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਸੇਠ ਜੀ ਦੀ ਨਾਰ ਬਣੇਗੀ ।

ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਜੁਆਨੀ ਤੇਰੀ ਹਾਰ ਬਣੇਗੀ ।

ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਤੂੰ ਲਾ ।

ਨੀ ਬੱਚੀਏ.....।

ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਡਾਲੀਆਂ ਤੇ ਬੂਰ ਆਏਗਾ ।

ਕੋਣ ਤੇਰੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਵਾਂਝ ਲਾਏਗਾ ।

ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੱਕ ਤੇਰੇ ਤੇ ਜਤਾਏਗਾ ।

ਦਿਨੇ ਰਾਤੀ ਚਲਦਾ ਏ ਰਾਹ ।

ਨੀ ਬੱਚੀਏ.....।

ਜੇ ਤੂੰ ਵੱਡੀ ਹੋਣਾ ਏ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ।

ਤੇਰੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਜਾਗੇ ਵਿਦਰੋਹ ।

ਦੁੱਖੀਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ।

ਸੋਚੋ ਕੋਈ ਢੰਗ ਤੇ ਉਪਾਅ ।

ਨੀ ਬੱਚੀਏ ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਚਾਅ...

o o o

VICON MEDIC PHARMACY

ਵਾਈਕਾਨ ਫਾਰਮਸੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ

6407 MAIN ST. ਤੇ ਖੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਾਈਕਾਨ ਅਤੇ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਸਮਾਨ ਬੁਝਤ ਹੀ ਸਸਤੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਖੁਦ ਅਤੇ ਤੇ ਅੜਮਾ ਕੇ ਦੇਖੋ।

TEL: 324-3177

KENNY K. H. NG B.Sc. (PHARM.) R.P.E.B.C.

PAUL C. Y. FU B.Sc. (PHARM.) R.P.E.B.C.

6407 MAIN ST. VANCOUVER, B.C.

ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਬੀ.ਸੀ. ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਵਲੋਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼

4 ਅਤੇ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਕਨੇਡਾ (ਮ. ਲ.) ਵਲੋਂ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ (BCOFR) ਦੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਸਾਬੂਬ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਜਾਹਰਿਆਂ ਉਪਰ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ, ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਕੂ ਕਲਕਸ ਕਲੈਨ ਵਰਗੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ ਦੇ ਮੁੱਠੀ - ਭਰ ਹੁਲਾਸ਼ਾਜ ਚੋਲਿਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਭੀ ਨਜਿਠਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਟੋਲਾ ਸਿਰਫ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਵਕ ਰੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਦੋਨਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਉਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 2x2 ਦੇ ਡਾਂਡੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ, ਪਿੱਠ ਅਤੇ ਬਾਹਾਂ ਉਪਰ ਸਖਤ ਚੋਟਾਂ ਆਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਜਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਮਲੇ ਤਾਂ ਕੂ ਕਲਕਸ ਕਲੈਨ ਨੂੰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। CPC (ML) ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਖੌਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ 'ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਡੀਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ' ਅਤੇ 'ਪੀਪਲਜ਼ ਫਰੰਟ' ਕੂ ਕਲਕਸ ਕਲੈਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੂ ਕਲਕਸ ਕਲੈਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਭੀ ਭੇਜੀ।

ਇਹ ਹਮਲੇ ਨਵੇਂ ਨਹੀਂ

CPC(ML) ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਹ ਹਮਲੇ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਦੁਕਵੇਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਘੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਦਰਜਨਾਂ ਹੀ ਅਖੌਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ (ਜਿਵੇਂ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਕਨੇਡਾ (ਮ. ਲ.)' 'ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਡੀਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ' 'ਫਾਰਮਵਰਕਰਜ਼ ਡੀਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ' 'ਪੀਪਲਜ਼ ਫਰੰਟ' ਆਦਿ) ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਭੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੋਕ ਲਹਿਰਾਂ ਜਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭੰਨ ਤੋੜ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਲੜਾਈ - ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨੋਟਿਵ ਇੰਡੀਅਨਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1976 ਵਿਚ ਇਪਾਨਾ ਦੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਰੋਸ ਸਟਰੀਟ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। 11 ਐਵੇਨਿਊ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਖੱਪ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1979 ਵਿਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਹੁਲਾਸ਼ਾਜ ਦਖਲ - ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਯੈਲ ਕੈਂਪ ਦੇ ਡਾਈਵਰਾਂ ਦੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਖੁਰਦ ਬੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਪਰੈਸ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਫੈਲਾਇਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ

ਵਲੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ (BCOFR) ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।
'ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ' ਹੀ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਉਂ?

ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਨੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਘੋਲ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲਹਿਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਤਕਰੀਬਨ 1000 ਮੈਂਬਰਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ ਵੈਨਕੂਵਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੇ ਬਹੁ - ਪੱਖੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਕਾਰਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਇਕ ਮੁੱਖ ਨਸਲਵਾਦ - ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਕੂ ਕਲਕਸ ਕਲੈਨ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਤੇ 16000 ਦਸਤਖਤ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਨੂੰ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਲਹਿਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਮਿਲੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਚੀਨੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ, ਨੋਟਿਵ ਇੰਡੀਅਨਾਂ, ਯਹੂਦੀਆਂ, ਕਾਲੇ ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ, ਕਲਚਰਲ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ (BCOFR) ਦੀ ਮਦਦਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਨੇਡਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਬੀ. ਸੀ. ਮੁਸਲਿਮ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਫਿਜੀਅਨ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਨੇ ਭੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪ ਦੀ ਮਦਦ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਕਦੇ ਭੀ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਜਿੰਨੀ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ।

ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਦੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ 'ਪੀਪਲਜ਼ ਫਰੰਟ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਸਮੇਂ ਬੁਲਾਈਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੈਡਨਰ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਬਾਹਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਨਸਲੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਸਲੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਡਰਾਉਣ ਧਮਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਭੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਨੂੰ ਵਧਣ ਡੁੱਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਬੂਬ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹਿਆ।

4 ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਰੈਲੀ

ਸਾਡੀ 4 ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਰੈਲੀ ਵਧ ਰਹੀ ਨਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੂ ਕਲਕਸ ਕਲੈਨ ਵਰਗੀਆਂ ਨਸਲੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਬੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਕੰਮੇ ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਐਕਟ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰੈਲੀ ਤੇ ਅਖੌਤੀ 'ਪੀਪਲਜ਼ ਫਰੰਟ' ਅਤੇ 'ਡੀਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ' ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ 2x2 ਦੇ ਡਾਂਡਿਆਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰੈਲੀ ਤੇ ਗਿਣੇ ਮਿਥੇ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਭਰੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ, ਜੋ ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਕਲੈਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਂਝੇ ਭਰੇ ਸੁਨੇਹੇ ਆਏ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਸੀ, ਕਿ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਗੁੰਡੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਖੋਹ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਹ ਸਭ ਸੋਚ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਹੋਰ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ 4 ਅਕਤੂਬਰ ਵਾਲੀ ਰੈਲੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਦੋਂ ਸ਼ੱਕੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਮਿਟ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਦੋਂ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਮੇਅਰ ਹਾਰਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦੁਆਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮਿਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਿਰਫ 'ਟੈਕਨੀਕਲ' ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰੈਲੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀ ਹਿੰਸਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇਗੀ।

17 ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਕਾਮਯਾਬ ਮੁਜਾਹਰਾ

'ਡੀਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ' ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਮੁਹਾਰੇ ਅਤੇ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 500 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਕਈ ਯੂਨੀਅਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ. ਡਬਲਯੂ. ਏ., ਟੈਲੀਫੋਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ, ਕੇਮਾਵ, ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸ਼ਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਚਾਈਨੀਜ਼ ਬਨੈਵੋਲੈਂਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਬੀ. ਸੀ. ਇੰਡੀਅਨ ਚੀਫਜ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ (BCOFR) ਲਈ ਪੂਰਨ ਮਦਦ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ।

ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ ਦੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਗੁੰਡੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਾਰਕ ਵਿਚ 2x2 ਦੇ ਡਾਂਡੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਜਾਹਰਾ ਤੋੜਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਠੱਪ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੁਜਾਹਰੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਮਾਰਸ਼ਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲਾਈਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਾਰਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨੱਠ ਕੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਅੱਗੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਫੇਅਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਜਾਹਰੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਆਪਣੇ ਭੰਨ ਤੋੜ ਅਤੇ ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਖਰ੍ਹੇ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਮਾਰਸ਼ਲਾਂ ਉਤੇ 2x2 ਡਾਂਡਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਮਾਰਸ਼ਲਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਡਸਿਪਲਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਡੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ।

ਸਾਡਾ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਐਨੀ ਤਿਆਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੱਲ ਕੇ ਘਰ ਨਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਸਲਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ 'ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ' ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਅਤੇ 'ਦੇ ਨਸਲਵਾਦ - ਵਿਰੋਧੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ' ਵਰਗੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਛਾਪਣੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੀ 4 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸਲੀ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੌਣ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਦੋਨਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਚਾਈ ਛਪਾਈ ਨਾ ਜਾ ਸਕੀ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੈਸ, ਸਾਰੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ, ਸਿਟੀ ਆਲਡਰਮੈਨ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ ਦੇ ਕੁਝ ਚੇਲੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਮਰਾਹ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਸਚਾਈ ਜਾਣ ਗਏ। ਇਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਸਲਵਾਦੀ - ਵਿਰੋਧੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਦੋ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨਾਂ ਦੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਸਲਵਾਦ - ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਉਤੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਅਰ ਹਾਰਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਕ ਮੁੱਠੀ ਪਰ ਫਾਸ਼ੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਵਲੋਂ ਹਮਲਾ ਸੀ।"

17 ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਸੀ ਇਸ ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਇਹਨਾ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੰਡਾਗਰਦੀ ਲੋਕ ਹੋਰ ਬੁਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਆਉ! 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਮੋਕਾ ਬਣਾ ਦੇਈਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ

ਫਾਸ਼ੀ ਗੁੰਡੇ ਸਾਡੇ ਕਾਜ ਵਿਚ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਰਨ। ਆਉ! ਇਹਨਾਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ 29 ਟੋਲੇ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਨ ਅਤੇ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਦਮ ਉਠਾਈਏ!

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ' ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. (ਐਮ. ਐਲ.) ਦੀ ਸਖਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਆਉ! ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖੌਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰੀਏ!

ਅਤੇ ਆਉ! ਆਪਣੇ ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਕੂ ਕਲਕਸ ਕਲੈਨ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਏ!

ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਬੀ. ਸੀ. ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਮਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਵੋ, ਆਪਣੇ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਗਰੁੱਪ ਕਾਇਮ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜੋ।

ਸਾਡਾ ਐਡਰੈਸ ਹੈ:
BCOFR
P.O.Box 2151,
New Westminster, B.C.
V3L 5A3

ਅਮਬੀਕਾ ਫੂਡਜ਼

ਵਧੀਆ ਤੇ ਸਸਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ।

Largest of its kind in North America

ਦੁਸਰਿਆ ਦੀ ਸੋਲ ਪ੍ਰਾਈਸ ਸਾਡੀ ਰੈਗੂਲਰ ਪ੍ਰਾਈਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

**British Columbia's
Finest Indian
Grocery Store**

327-0295

5125 VICTORIA

DRIVE VANCOUVER

ਭਾਰਤੀ ਆਰਟ ਜਿਊਲਰਜ਼

ORIENTAL SILVER AND GOLD JEWELRY REPAIRING

BHARTI ART JEWELLERS

Specialist in East Indian Jewelry Craftsmen

RASIK PAREKH
Res.: 879-5610
Store: 874-9448

965 Kingsway nr. Fraser
Vancouver B.C., Canada

We Also Take Orders For
Marriage Party Photos and Group Photos
Contact Raj

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਜੋ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜੁਲਾਈ - ਅਗਸਤ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸੀ।

ਪਿਆਰੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੱਤ
ਸਕੱਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਤਾਂਦੇ ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰੈਸ - ਰਸੀਜ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਰਹੀ ਆ ਹਾਂ।

ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖ ਕੇ ਛਪਵਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਵਿਚਾਰ ਨੀਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਹਾਉਂਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚੁਨਿਆਈ ਸਮਾਜੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਵੱਧ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰੈਸ ਰਸੀਜ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੋਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ : ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲਪ ਕਿਸੇ ਅਸਲ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਤਰਕ ਸੰਗਤ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕਾ ਉਸ ਲਈ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਤੁਸੀਂ ਬੇ-ਹੱਦ ਪਾੜੂ ਅਤੇ ਤਬਾਹਕਾਰ ਹੋ ਕੁਝ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਉਲਟੇ ਹੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਹੋ ਕੁਝ ਚੁਣਿਆ।

ਦੂਜਾ : ਤੁਸਾਂ ਇਸਤਰੀ ਸਭਾ (I.M.A) ਬਾਰੇ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ, ਸਵਾਲ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ, ਇੰਸਟਰੀਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵਰਗਰੀ ਲਈ ਜੋਏ ਜਹਿਦ, ਕੋਚਿਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਆਇ, ਕੁਝ ਘੱਟੀਆਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੌਕੇਸ਼ਾਹੀ, ਅਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਘੋਲ ਦਾ ਇੱਕ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜਵਾਦ ਹੋਏ ਇੱਕ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਸਰੀ ਢਾਂਗ ਜੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇ-ਸਤਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਕੋਲ ਹੋਏ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਹਿੱਸੇ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੋਈ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਨਕ-ਦਾਬ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ।

ਤੀਜਾ : ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਠੋਲਕੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਟੈਸਲਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦੁਕਵਾਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਉ। ਤੁਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧੀ, ਸਾਡੀਆਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ, ਫੁੱਲ ਤਬਦੀਲੀ ਕੁਈ ਲਿਖਣ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੋ ਪਰ ਪੁੱਛੋ ਸਗੋਂ ਇੰਜਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਅਰ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੰਟਰਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਟਰਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਲਾਭੋਂ ਸਾਈ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਆਮੋਦੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਈ ਗੱਲਵੱਧੀ ਜੀਤ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਈ ਜਬਰ - ਸਲਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਤੁਹਾਡੇ ਪਤੀ ਨੇ ਕੋਇਆ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢਾਂਗ ਪਿੱਛੇ ਚਾਰ 8 ਪੌਇਆ ਦਾ ਸਿਟਰਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰ ਆ ਕੇ ਹੋਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾਂ, ਕੱਢੇ ਸਾਂਝੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੂਜੀ ਸਿਟਰ ਲਈ ਜਾਣਾ ਆਇ?

ਇਹ ਸਾਡਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਫੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਗਸਾਰ ਕੀਆਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਘੇਤੋਤਰ ਤੇਜਰਬਿਆਂ ਛੋਂ ਛੁਪਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਆਇਆ-ਦਾਗਾਂ ਤੇ ਦਾਕੇ ਵਿਰੋਧ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਅਤਿਆਚਾਰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਕੱਪਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਉ ਕਿ ਕੋਏ ਬਿਆਲ ਅ-ਤੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਛੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਇਹ ਮਰਦ-ਭਾਰ ਗੱਲਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੰਡੀਆ ਮਹਿਲਾ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਖੁਫਕਾ ਉਠਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਤੋੜ-ਭੀਤ ਹੋ ਕਿ ਇਸਤਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜ਼ਬੋਰਦ ਹੋ ਗੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਗ ਉਪਰ ਆ-ਪ ਖੜੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧੀ ਤੁਹਾਡੇ ਟੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਇਤਹਾਜ਼ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ-ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੀ ਵੱਖਰੀ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋਏ ਗਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਣ ਤੇ ਇਤਹਾਜ਼ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੋ-ਕਦੇ ਹੋ ਕਿ - ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ, ਧੀਆਂ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਾਇਰ ਅਜਿਹਾ ਅਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਕੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਉਹ ਉੱਠ ਖੜਨ।

ਇਥੇ ਹੀ ਬੰਸ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਤਹੀਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੜਕਨ ਚਾਰੇ ਕਈ ਤਬਸਾਨ ਕੁਝ ਅਫਵਾਹਾਂ ਵੀ ਟੈਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਇੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ (ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ) ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਤੀ ਸਾਡੇ ਗੱਲਪ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਹਨ। ਜਾਂ ਕੋਦਲ ਇਹ ਝੂਠ ਹੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਰੋਧ ਇੰਦੇ ਹੋਰ ਸੰਗੀਨ ਸੁਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਪੁਤੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੀ ਵਿਖ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਮਾਜੀ - ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਗਾੜ : ਹੋਰ ਵੀ ਪਕਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਇਸਤਰੀ ਨੇ-ਜਾਇਦ ਸਮਝਣ) ਬਸਾਇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਕੇ ਢਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦਾ ਅਤੇ ਅਜੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ - ਵਧਾਵਰੇ ਦੁਆਰਾ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ-ਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੰਨਵਾਰ ਸਹਿਤ
ਪੂਰਾ ਖੋਸਲਾ, ਵੈਨਕੂਵਰ.

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰ

4405 MAIN ST., VANCOUVER, B.C.

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰ

FOR LARGEST VARIETY IN INDIAN SWEETS

ਵਾਧੂ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਖੁਚਣੇ ਹਨ? ਆਓ ਸਾਡੇ ਰੇਟ ਤੇ ਮਾਲ ਚੈਕ ਕਰੋ

ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਰਾਂਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹ - ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ
6545 MAIN ST., (NEAR 49TH. AVE) ਦੇ ਕੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ

ਉਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਮਠਿਆਈਆਂ - ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਵਾਦੀ ਖਾਣੇ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ,

OUR TEMPTATIONS

Largest Variety in Indian Sweets

Burfi - Laddo - Rasgulas - Gulab Jamuns - Masu - Pinnis
Balu Shahi - Besan - Petha - Gajarpak

ਅਸੀਂ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਸਵਾਦੀ ਮਠਿਆਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਹਾਂ।
ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਓ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸਾਮਾਨ ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਥੋਂ ਖਰੀਦੋ
ਥੋਕ ਤੇ ਮਠਿਆਈ ਖ਼ੀਦਣ ਲਈ

ਸ਼ੁਕਲਾ ਬ੍ਰਾਦਰਜ਼

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ
ਆਰਡਰ ਦੋਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਤੇ
ਬੁਕ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

- ਛੋਲੇ ਭਟੂਰੇ • ਸਮੋਸੇ • ਆਲੂ ਟਿੱਕੀ
- ਕਰਾਰੇ ਕਰਾਰੇ ਗੋਲਗੱਪੇ ਆਦਿ ਆਦਿ...
- .....ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਮਿਲਰਾ

BOMBAY SWEET MANUFACTURER

874-5722

Manager: SHUKLA

321-1414

WE ARE OPEN EVERY DAY 9 A.M. TO 9:30 P.M.

4405 MAIN ST. (AT 28TH. AVE)
VANCOUVER — TEL. 874-5722

6545 MAIN ST. (AT 49TH. AVE)
VANCOUVER, TEL. 321-1414

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਾਹਿੱਤਕ ਤੇ ਔਰਿਆਚਾਰਕ ਵੇ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ To

WATNO DUR

P.O. BOX 67681 STN. "O"
VANCOUVER, B.C. V5W 3V2

Second class mail Reg. No. 3233

_____

_____

_____

FRONTIER CLOTH HOUSE LTD.

6695 MAIN STREET VANCOUVER, B.C.

THE KING OF SAREE

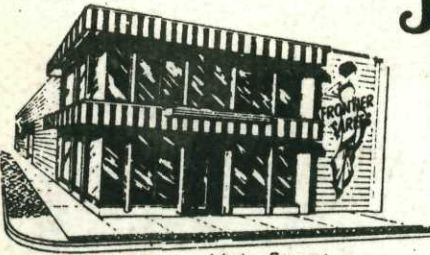
Tel.: 325-3515

New

Tel.: 325-4424

JAPAN SAREE CENTRE

6672 Main St. At 51st. Vancouver
PH: 325-3515

51st Avenue

Main Street

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ
ਫਰੰਟੀਅਰ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ
ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਅ ਰੂਮ ਖਲ੍ਹ
ਲਿਆ ਹੈ

FRONTIER DRAPERY SHOWROOM

On 2nd floor of Frontier Bldg.

SHOP FRONTIER TO GET BEST VALUE OF YOUR DOLLAR

WATNO DUR (Far from the Motherland) is a literary and cultural bi-monthly of PANJABI - the mother-tongue of East Panjab (India) and West Panjab (Pakistan) - published by WATNO DUR PUBLICATIONS (Reg'd). WATNO DUR has been serving Canadian readers since July, 1973. The contributors include well-known Panjabi writers from Canada, India, Pakistan and England.

WATNO DUR
P.O. BOX 67681 STN. "O"
VANCOUVER, B.C.
V5W 3V2